

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta



Alžběta Recová

**Problematika umístování dětí do náhradní rodinné péče**

**Pěstounská péče – komparace české a britské právní úpravy**

Diplomová práce

Olomouc 2016

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Problematika umístování nezletilých do náhradní rodinné péče, podtitul Pěstounská péče – komparace české a britské právní úpravy samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“*

V Olomouci dne 28. srpna 2016

.....

Alžběta Recová

*Na tomto místě bych ráda poděkovala panu JUDr. Ondřeji Šmídovi, Ph.D., za odborné vedení, konzultace a cenné rady, jakož i za jeho ochotu a trpělivost při psaní této práce.*

## Obsah

<i>Seznam použitých zkratk</i>	6
<b>1. Úvod</b>	7
<b>2. Základní pojmy</b>	9
2.1. Dítě, Nezletilý	9
2.2. Sociálně-právní ochrana dětí	10
2.3. Pilíře sociálněprávní ochrany	11
2.3.1. Opatření sociálně-právní ochrany dětí	11
2.4. Ohrožené dítě	12
2.5. Zájem dítěte	14
2.6. Zájem dítěte v mezinárodním kontextu	15
2.7. Právo dítěte formulovat své názory	16
2.8. Rodičovská odpovědnost	18
2.9. Právo dítěte na péči biologických rodičů	19
<b>3. Náhradní rodinná péče</b>	20
3.1. Pojem NRP	20
3.2. Důvody pro umístění dítěte do NPR	20
<b>4. Formy náhradní rodinné péče v ČR</b>	22
4.1. Osvojení	22
4.2. Poručenství	24
4.3. Opatrovnictví	25
4.4. Svěření do péče jiné osoby	26
<b>5. Pěstounská péče</b>	28
5.1. Historický vývoj	28
5.2. Současná úprava pěstounské péče	29
5.3. Doba trvání a základní účel pěstounské péče	30
5.4. Předpoklady pro svěření dítěte a výkon pěstounské péče	30
5.5. Práva a povinnosti pěstouna	32
5.6. Práva a povinnosti dítěte	33
5.7. Práva a povinnosti biologických rodičů	33
5.8. Trvání pěstounské péče	34
5.9. Nároky vyplývající z pěstounské péče	35
5.10. Dávky pěstounské péče	36
5.11. Pěstounská péče vykonávaná příbuzným, nebo osobou blízkou	36

<b>5.12. Zprostředkování pěstounská péče</b>	<b>37</b>
5.12.1. Nedostatky při zprostředkování pěstounské péče	38
<b>5.13. Předpěstounská péče</b>	<b>39</b>
<b>5.14. Pěstounská péče na přechodnou dobu</b>	<b>40</b>
<b>5.15. Rozhodování o pěstounské péči</b>	<b>42</b>
<b>6. Úprava pěstounské péče ve Velké Británii</b>	<b>43</b>
<b>6.1. Formy pěstounské péče ve VB:</b>	<b>44</b>
6.1.1. Emergency Foster Care (Akutní péče)	44
6.1.2. Short-term Foster Care (Krátkodobá péče)	45
6.1.3. Long-term or Permanent Fostering	45
6.1.4. Remand Fostering (Pěstounská péče pro mladistvé delikventy)	45
6.1.5. Family and Friends or Kinship Fostering (Péče příbuzné osoby)	45
6.1.6. Specialist/Therapeutic Fostering (Specializovaná péče)	45
6.1.7. Respite Care or Short-breaks (Pěstounská péče pro děti s postižením)	45
6.1.8. Srovnání s ČR	46
<b>6.2. Proces umístování a výkon pěstounské péče</b>	<b>46</b>
6.2.1. Změna pěstounů	49
<b>6.3. Rozhodování soudu o vhodném opatření</b>	<b>49</b>
6.3.1. EPO	50
6.3.2. Child Assessment Order	50
6.3.3. Interim Care Order	50
6.3.4. Care Order	51
<b>7. Závěr</b>	<b>52</b>
<b>Seznam použitých zdrojů</b>	<b>54</b>
<b>Shrnutí</b>	<b>59</b>
<b>Abstract</b>	<b>59</b>
<b>Klíčová slova</b>	<b>60</b>
<b>Key words</b>	<b>60</b>
<b>Příloha č. 1</b>	<b>61</b>
<b>Příloha č. 2</b>	<b>62</b>

## Seznam použitých zkratk

EPO	Emergency protection order
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská Unie
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
FO	Fyzická osoba, člověk
LA	Local Authority
LZPS	Zákon č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
NRP	Náhradní rodinná péče
NS	Nejvyšší soud
Obce s RP	Obce s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění do 31. 12. 2013
PO	Právnícká osoba
PřO	Předběžné opatření
PP	Pěstounská péče
RO	Rodičovská odpovědnost
SPOD	sociálně-právní ochrana dětí
ÚMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
ÚS	Ústavní soud
ZOR	Zákon č. 93/1964 Sb. Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZSPOD	Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
ZZŘS/ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., Zákona o zvláštních řízeních soudních
ZRO	Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění do 31. 12. 2013

# 1. Úvod

Téma své diplomové práce jsem zvolila z důvodu jeho aktuálnosti vzhledem k vývoji a modernizaci společnosti v poslední dekádě, kdy došlo k velkým změnám v koncepci náhradní rodinné péče a systému sociálně-právní ochrany dětí. V roce 2012 jsem absolvovala semestrální studium v britském Newcastleu, kde jsem se v rámci předmětu Child Care, věnovala poměrně podrobně problematice umístění dětí do péče, a zejména postupu při řešení akutních situací. Zaujala mne efektivnost a adaptibilita tamního systému na vývoj potřeb ve společnosti, stejně jako preciznost a transparentnost systému práce orgánů sociálně právní ochrany dětí pro opravdové zajištění zájmu a blaha dítěte. Tehdy jsem se rozhodla, že chci blíže nahlédnout do systému také v České republice jak na úrovni právní, tak i faktické činnosti sociálních pracovníků, kteří jsou v celém systému nepostradatelným článkem.

Ve své práci, která se zabývá zejména aktuální úpravou, jsem si proto stanovila výzkumnou otázku, zda a jak pomohly nedávné změny právní úpravy sociálně-právní ochrany a náhradní rodinné péče při zajištění péče o ohrožené děti a naplnění primárního účelu celého systému, tedy zajištění opravdového zájmu a blaha dítěte. Pro zjištění této otázky použiji zejména analytickou a komparační metodu.

Téma této diplomové práce je v dnešní době, zejména díky úpravě v komentářích poměrně dobře zpracováno, největší nedostatky vidím v rámci komentářů k zákonu o zvláštních řízeních soudních v části řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, která je stále poměrně strohá. Co se týče literatury, dochází k nárůstu činnosti Ministerstva práce a sociálních věcí v oblasti tvorby příruček pro orgány sociálně-právní ochrany a jiných organizací věnující se sociální práci. Největší zásluhy v této oblasti má pravděpodobně ředitelka Střediska náhradní rodinné péče, paní PhDr. Věduna Bubleová, která v této oblasti rozsáhle publikuje. Jako problematický vnímám nedostatek aktuálního zpracování změn právní úpravy, která nastala v letech 2013-2014 a MPSV na svých stránkách neuvádí aktuální informace.

Další nedostatky současného systému, které se pokusím v práci analyzovat, dle mého názoru spočívají v malé návaznosti právní úpravy náhradní rodinné péče (dále jen „NRP“) na praxi, chybějící koncepčnosti a kvality poskytované pomoci ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí a pověřených osob, nedostatečné centralizaci systému a působnosti ústředního správního úřadu a případného nezávislého inspekčního orgánu při kontrole NRP a s tím související nevytíčenost pokynů, které MPSV v této oblasti vydává. Dále se zaměřím na proces zprostředkování NRP a jeho nedostatky ve výběru vhodných adeptů pro výkon NRP. V neposlední řadě se pokusím zjistit, zda se chystá zákonná úprava, která by alespoň některé ze zmíněných nedostatků mohla řešit.

Co se literatury týče, využiji hlavně komentáře, důvodové zprávy k zákonům, odbornou literaturu, příručky, pokyny MPSV a judikaturu Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva, které jsou zejména pro interpretaci nepostradatelné.

Svou práci člením do sedmi kapitol, přičemž první z nich je věnována úvodu, poslední pak závěru. Ve druhé kapitole se pokusím nastínit nejdůležitější pojmy, na kterých je systém sociálně-právní ochrany dětí postaven a uvést je v souvislostech s mezinárodními standardy. Ve třetí kapitole představím, náhradní rodinnou péči a předpoklady pro její využití v českém právním řádu. Ve čtvrté kapitole se budu věnovat jednotlivým formám náhradní rodinné péče v České republice s následným podrobnějším zaměřením na jednu z těchto forem – pěstounskou péči v páté kapitole, kterou zároveň v šesté kapitole srovnám s úpravou systému pěstounské péče cizí země a kterou by bylo právě pro pěstounskou péči vhodnější použít, nežli právě Velkou Británií.



## 2. Základní pojmy

Pro porozumění koncepci tohoto tématu se nejprve zaměřím na vysvětlení některých základních pojmů, které se samostatně vyvíjí napříč právními odvětvími (rodinně-právní, správní, sociální, daňové, zdravotní, trestní,<sup>1</sup>...), kde přirozeně dochází vlivem jejich částečně izolace k rozdílnému přístupu k nim. Je důležité alespoň ty základní zmínit, vzhledem k množství orgánů zapojených do sociálně-právní ochrany a předpisů, kterými se jejich činnost řídí. Mimo rodiny s dětmi jsou to zejména orgány sociálně-právní ochrany dětí, policejní orgány, soudy, mediátoři a další veřejné orgány, pověřené FO a PO. Z aplikovatelných právních předpisů ČR jsou použitelnými předpisy např. Ústava, Listina základních práv a svobod, zákon o sociálně právní ochraně dětí, občanský zákoník, zákon o zdravotních službách, školský zákon a další, z mezinárodních smluv pak např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluva o právech dítěte, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropská sociální charta, Evropská úmluva o výkonu práv dětí, Úmluva o styku s dětmi, Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, apod. a nesmím vynechat předpisy evropského práva v podobě nařízení, směrnic a doporučení. Právo EU má zejména interpretační význam (čl. 3 a čl. 5 Smlouvy o EU, č. 7 a čl. 24 Listiny základních práv EU).

### 2.1. Dítě, Nezletilý

Nejprve je potřeba definovat pojem dítě, popř. nezletilý, jelikož směšování těchto dvou pojmů může mít různé důsledky v procesu rozhodování soudů a orgánů sociálněprávní ochrany dětí. Úmluva o právech dítěte,<sup>2</sup> jako základní mezinárodní dokument na ochranu dětí a nezletilých hovoří o tom, že „dítětem je každá osoba mladší 18 let, pokud dle právního řádu, pod jehož jurisdikci spadá, nenabývá zletilosti dříve“.

Výklad pojmu „dítě“ v českém právním řádu je poněkud jiný, protože výslovně rozlišuje pojmy „zletilost“, „nezletilost“ a „svěprávnost“. Podle zákona 89/2012 Sb. občanského zákoníku (dále jen „NOZ“) osoba nabývá zletilosti dosažením 18. roku věku. Svěprávnost, tedy způsobilost nabývat pro sebe vlastním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem dle NOZ člověk nabývá buď zletilostí, nebo jiným zákonem stanoveným způsobem – přiznáním svěprávnosti, nebo uzavřením manželství.<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> Vymezuje skutkové podstaty trestných činů proti rodině a dětem upravených v hlavě IV části druhé trestního zákoníku – např. § 195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby, § 196 Zanedbání povinné výživy, § 201 Ohrožování výchovy dítěte, a další.

<sup>2</sup> Úmluva o právech dítěte je dokument OSN, ke kterému Česká republika přistoupila 1. ledna 1993 (je vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.)

<sup>3</sup> § 30 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Musíme tedy v praxi rozlišovat ty nezletilé, kteří ještě nenabyli plné svéprávnosti, ty, kteří již nabyli plné svéprávnosti a ty, u kterých se bude v konkrétním případě posuzovat, zda právní jednání které učinili, nebo mají učinit, je co do povahy přiměřené jejich věku a rozumové vyspělosti ostatním nezletilým, jejich věku. Z výše zmíněného rozlišování vyplývá pro jedince v některých případech různá míra ochrany a jiná procesní práva. § 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPOD“) stanoví, že dítětem je nezletilá osoba, která pokud již nabyla svéprávnosti např. některým z výše uvedených způsobů, je rovněž pod ochranou, ale orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“, či „orgán SPOD“) je při svém postupu povinen plně respektovat jeho vůli a dochází jak k zániku rodičovské odpovědnosti, tak i jiných forem náhradní péče, jak zmiňuji dále.<sup>4</sup>

## 2.2. Sociálně-právní ochrana dětí

Listina základních práv a svobod ve svém čl. 32 odst. 6 stanoví, že zákon upravuje pravidla mimo jiné pro ochranu dětí a mladistvých a péči o děti a jejich výchovu rodiči. Definice sociálně-právní ochrany dítěte je obsažena v § 1 ZSPOD<sup>5</sup> a zajišťují orgány vyjmenované v § 4 téhož zákona. Podle důvodové zprávy ZSPOD i ze samotné dikce zákona (slovo „zejména“) vyplývá, že se jedná pouze o demonstrativní výčet způsobů ochrany.<sup>6</sup>

Sociálně-právní ochrana dítěte (dále jen „SPOD“) dle důvodové zprávy představuje „zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, práva na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, na vzdělání, zaměstnání a zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním“.<sup>7</sup> Meze sociálně právní ochrany dětí a činnosti OSPOD jsou založeny zásadou legality stanovenou v čl. 2 odst. 3 Ústavy. Obecným předpisem pro jejich činnost v rámci veřejné správy je zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, který obsahuje základní zásady (např. zásadu dobré správy)<sup>8</sup> kterými se správní orgány řídí. Na něj pak navazují zvláštní zákony upravující konkrétní materii, např. ZSPOD. Ten již upravuje, kdy je možné vstoupit do rodinného prostředí, případně jej narušit. Existují pouze dva případy, kdy je to možné, a to buď na žádost dotčené osoby, nebo z moci úřední (potřeba ochrany dítěte, výkon opatrovnictví, případně na základě jiného

<sup>4</sup> § 2 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>5</sup> Vloženo novelou zákona č. 401/2012 Sb., která nabyla účinnosti od 27. 11. 2012, kdy se doplnila a upřesnila zákonná definice rozsahu a zaměření sociálně-právní ochrany dětí v souladu s článkem 20 Úmluvy o právech dítěte.

<sup>6</sup> Podrobněji viz KŘÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. s. 3-12

<sup>7</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>8</sup> § 4 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., Správní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákonného důvodu – výkon dohledu).<sup>9</sup> Sociálně právní ochrana je zajišťována v souladu se zásadou teritoriality pouze dětem, které mají na území ČR trvalý pobyt, nebo povolení k pobytu zejména v souvislosti s mezinárodní ochranou.<sup>10</sup>

### 2.3. Pilíře sociálněprávní ochrany

Dle § 5 ZSPOD je předním hlediskem sociálně-právní ochrany zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství, rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte<sup>11</sup>, při výkladu je nutné zohlednit čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Jedním ze základních práv dítěte plynoucího ze ZSPOD<sup>12</sup> je právo dítěte požádat OSPOD, zařízení sociálně-právní ochrany dětí, soudy a Policii, školy, poskytovatele zdravotních služeb a pověřené osoby o ochranu života a dalších práv a tyto subjekty a osoby jsou povinny dítěti odpovídajícím způsobem pomoci.

#### 2.3.1. Opatření sociálně-právní ochrany dětí

SPOD se především zaměřuje na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo zneužívají, či nevykonávají zákonem přiznaná rodičovská práva.<sup>13</sup> Pokud nastane situace, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemohou nebo nejsou schopni vyřešit, je nutné přijmout na ochranu dítěte a k poskytnutí pomoci těmto osobám odpovědným za výchovu dítěte potřebné opatření SPOD podle ZSPOD. Jedná se tedy o zakotvení obecné intervenční povinnosti, která byla do zákona zavedena až novelou č. 401/2012 Sb.<sup>14</sup> Opatření SPOD musí být zvolena tak, aby na sebe navazovala a vzájemně se ovlivňovala.

Mezi tzv. opatření SPOD patří poradenská a preventivní činnost dětem a jejich rodičům,<sup>15</sup> výchovná opatření stanovená v § 13 ZSPOD, která jsou rovněž preventivními nástroji a mají subsidiární charakter vůči poradenské a preventivní činnosti. Může je uložit jak OSPOD, tak v případě, že tak neučiní a vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, i soud.<sup>16</sup>

---

<sup>9</sup> KŘÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 9-10*

<sup>10</sup> Tamtéž s. 23 - 25

<sup>11</sup> § 5 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>12</sup> § 8 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>13</sup> Tamtéž § 6

<sup>14</sup> KŘÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 100*

<sup>15</sup> § 10 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>16</sup> § 925 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Existuje celá řada dalších opatření např. §14 ZSPOD, která nemají poradenský, či preventivní charakter, např. nařízení NRP. O těchto opatřeních pak rozhoduje na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí, rodiče, či státního zástupce soud.

## 2.4. Ohrožené dítě

Z preambule Úmluvy o právech dítěte vyplývá, že ve všech zemích světa žijí děti v různě obtížných životních podmínkách vyžadujících pozornost a lze je tedy považovat za „ohrožené“. Článek 20 Úmluvy dále obsahuje definici ohroženého dítěte, kterým je dítě, které je „dočasně nebo trvale zbaveno svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, a které má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem“.<sup>17</sup> Těmto ohroženým dětem jsou pak státy podle předmětného článku povinny zabezpečit náhradní péči v souladu s vnitrostátními předpisy. Tato péče může zahrnovat např. předání do výchovy, osvojení, v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti a jiné instituty náhradní péče. Při volbě vhodného řešení je nutno brát vždy ohled na plynulé pokračování ve výchově dítěte a na jeho náboženský, etnický, kulturní a jazykový původ.<sup>18</sup>

V rámci české právní úpravy ZSPOD stanoví v § 6 definici, kterým dětem věnuje zvýšenou pozornost.<sup>19</sup> Dle komentáře<sup>20</sup> se jedná o tzv. „pracovní definici“ ohroženého dítěte, jelikož jinou definici zákon neobsahuje, přestože pojem ohrožené dítě na několika místech používá (§ 10 odst. 3). Komentář dále zmiňuje, že ochrana není poskytována pouze „ohroženému dítěti“, ale také např. dítěti, které v danou chvíli není ničím ohroženo, například prostřednictvím dozoru nad péčí třetí osoby o dítě. I v takovém případě se jedná stále o jednání v mezích zákona.<sup>21</sup> Poslední věta § 6 ZSPOD, tedy to, že „dané skutečnosti nepříznivě ovlivňují vývoj dětí, nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí“<sup>22</sup> pak musí být vykládáno tak, že nemusí k samotnému narušení příznivého vývoje dítěte dojít, nýbrž stačí, že příznivý vývoj může být ohrožen. Musí však jít o ohrožení trvající delší dobu, nebo které má alespoň určitou míru intenzity, nebude proto postačovat např. jednorázové porušení povinností plynoucích z rodičovské odpovědnosti. Stejně jako v případě nejlepšího zájmu dítěte, viz níže, se zde uplatní, že rozhodující orgán musí v odůvodnění stanovit, jak soud, či OSPOD dospěl k tomuto výsledku a v čem spočívalo možné ohrožení příznivého vývoje dítěte.

---

<sup>17</sup> Čl. 20 Úmluvy o právech dítěte je dokument OSN, ke kterému Česká republika přistoupila 1. ledna 1993 (je vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.)

<sup>18</sup> Tamtéž

<sup>19</sup> § 6 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>20</sup> KŘÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 63*

<sup>21</sup> KŘÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 63*

<sup>22</sup> § 6 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Pojem ohroženého dítěte je velmi široký a tak poskytuje prostor také pro výkon určité preventivní činnosti orgánů SPOD (např. v § 10 odst. 3 a, b nebo v § 38 odst. 2 b, c, atd.). Tam také nemusí jít o bezprostřední ohrožení, jinak by preventivní činnost postrádala smysl. Na druhou stranu je potřeba, aby OSPOD neustále bděl nad danou situací a reagoval na případné ohrožení. Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) z tohoto důvodu vydalo směrnici,<sup>23</sup> dle které bývá dítě zařazeno do základní evidence, kdy je založen jeho spis „Om“<sup>24</sup> jedině v případě, když OSPOD vyhodnotí, že dítě spadá do působnosti § 6 ZSPOD – když jde o dítě ohrožené (s výjimkou případů opatrovnictví, vedení trestního, či přestupkového řízení proti dítěti, tam se zakládá spis ihned).<sup>25</sup>

Na jakékoliv podezřelé jednání, či chování v rodině, které by mohlo být znakem porušení, nebo zneužití práv a povinností rodičů může OSPOD upozornit kdokoliv.<sup>26</sup> Nejčastěji půjde o osobu blízkou, učitele, souseda, nebo jinou osobu, která má možnost pravidelného styku s dítětem a vyhodnocení toho, že v rodině není něco v pořádku. Takové upozornění správní úřad vyhodnotí a podnikne další potřebné kroky. Tato možnost se liší od oznamovací povinnosti státních orgánů, pověřených osob, školských a zdravotních zařízení obecním úřadům obce s rozšířenou působností dle § 10 odst. 4 ZSPOD, které jsou povinny ohrožené děti vyhledávat a dále prostřednictvím základních metod sociální práce (vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, vypracování individuálního plánu ochrany a svolání případové konference) zajistit další postup pro odstranění negativních vlivů.<sup>27</sup> V případě, že se jedná o ohrožené dítě, kterému se nedostává řádné péče, je jeho život, normální vývoj nebo důležitý zájem vážně ohrožen, podává obecní úřad obce s RP neprodleně návrh na vydání předběžného opatření (v případě domácího násilí tak může učinit jménem dítěte),<sup>28</sup> kterému se bude v rámci kapitoly o pěstounské péči na přechodnou dobu věnovat.

Tady si dovoluji poznámku, jelikož popravdě nevidím důvod, proč by se v případě upozornění na podezřelé jednání ze strany jakékoliv osoby mělo jednat pouze o možnost a ne o povinnost. Zřejmě se tomu tak kvůli obtížné vynutitelnosti takové povinnosti jako je tomu např. v případě svědectví o páchání trestného činu, nicméně i zde může nastat situace, kdy např. sousedé jsou dlouhodobě svědky podezřelého chování a nemělo by být proto ponecháno na vůli zda budou

---

<sup>23</sup> Směrnice MPSV č. j. 2013/26780-21, ze 19. září 2013 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené OSPOD a o stanovení rozsahu evidence a spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče

<sup>24</sup> Tamtéž čl. 4

<sup>25</sup> KRÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 65*

<sup>26</sup> § 7 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>27</sup> §10 odst. 2 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, podrobněji k individuálnímu plánu ochrany a případové konferenci viz důvodová zpráva k novele zákona č. 401/2012 Sb.

<sup>28</sup> § 16 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 924 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník a § 452 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

jednat, či nikoliv. Tomu by samozřejmě měla být přizpůsobena vstřícnější role OSPOD a jednotlivých sociálních pracovníků, jak zmiňuji níže.

§ 6 odst. 3b. se zaměřuje na děti svěřené do péče cizí osoby, kde je stanovena povinnost dohledu OSPOD bez toho, aby bylo dítě považováno za ohrožené, jelikož se jedná o křehké vztahy, kdy není záhodno čekat v případech pochybení pečující osoby na jeho nápravu<sup>29</sup>. Analýza MPSV v oblasti pomoci ohroženým dětem dospěla k dílčímu závěru, že by pro futuro neměla být rozdělována pomoc dětem od pomoci jejich rodičům (myšleno nikoliv pouze finanční pomoci)<sup>30</sup>. S tímto závěrem však nemohu souhlasit. Je samozřejmě velice důležité učinit veškerá preventivní opatření, která zabrání možnému ohrožení dítěte a následnému odnětí, nicméně si nemyslím, že lze vyloučit zneužívání pomoci ze strany širšího okolí dítěte a také je nutné se spoléhat na vůli biologických rodičů, že učiní vše, aby zabezpečili zájem dítěte, což se nehledě na poskytnutou pomoc ne vždy děje. Proto si myslím, že je klíčové postarat se v první řadě o dítě, s důrazem na to, že se jedná o přechodné řešení, než se situaci v rodině uklidní a nikoliv o trvalý zásah do rodinného prostředí, není-li to nevyhnutelné.

## 2.5. Zájem dítěte

Zájem dítěte je institut, který byl podle komentáře<sup>31</sup> do českého právního systému zaveden zejména ve vztahu k rozhodování o svěřením dítěte do výchovy<sup>32</sup> a postupně se rozšířil do všech právních oblastí, ve kterých figuruje dítě. Nejvyšší soud se jej pokusil dále ve svém rozsudku NS 30 Cdo 3430/2011 ze dne 26. 4. 2012 definovat jako „závažné uvážení soudů, kdy rozhodují o zaopatření, péči, pomoci, či ochraně, jež nejlépe slouží dítěti. V procesním významu zahrnuje rozhodovací činnost soudu, která v konkurenci protichůdných zájmů účastníků řízení zvažuje a přední význam přiznává zjištěnému zájmu dítěte s cílem dosáhnout pro dítě stabilního a dlouhodobého řešení“.<sup>33</sup> Dnes se tedy pojem zájmu a blaha dítěte vyskytuje v rodinně-právní části občanského zákoníku na několika místech (popření otcovství, omezení a pozastavení rodičovské odpovědnosti, úprava osvojení, atd.).<sup>34</sup> § 5 ZSPOD zakotvuje zájem a blaho dítěte a ochranu rodičovství a rodiny. Tento paragraf je dle komentáře k ZSPOD základní zásadou SPOD.<sup>35</sup>

<sup>29</sup> § 19 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>30</sup> Havel, Holásek & Partners Akademie. *Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí v systému péče o ohrožené děti v České republice*, str. 35 [cit. 15. 6. 2016] dostupné na <[www.pravonadetstvi.cz](http://www.pravonadetstvi.cz)>

<sup>31</sup> KRÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 47 - 49*

<sup>32</sup> První zmínka byla v novele občanského zákoníku občanského cis. nař. č. 276/1914 ř. z.

<sup>33</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. NS 30 Cdo 3430/2011

<sup>34</sup> § 785 a násl., § 794 a násl., § 865 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>35</sup> § 5 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Z důvodové zprávy k tomuto zákonu vyplývá, že charakter zásady spočívá v tom, že zájem dítěte nelze podřadit jiným zájmům (např. zájmu rodičů, rodiny, jiných osob, či státu).<sup>36</sup> V důvodové zprávě k novele ZSPOD č. 401/2012 Sb. je dále stanoveno, že zásada je doplněna oproti předchozímu stavu o ochranu rodičovství a rodiny a jejich vzájemné péče právě z důvodu souladu s mezinárodními smlouvami (zejména s čl. 7 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy), vnitrostátní právní úpravou (zmíněným čl. 32 odst. 1, 4 Listiny) a ustálenou judikaturou Ústavního soudu, který opakovaně zdůraznil potřebu vazby mezi rodičem a dítětem pro jeho zdravý vývoj, přičemž opatření, která brání rodičům a dětem být spolu Ústavní soud (a také Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“), který vychází z dlouhodobého evropského konsensu, jelikož výslovná úprava v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, dále jen „EÚLP“ chybí)<sup>37</sup> shledává jako porušení práva na rodinný život.<sup>38</sup> Zásada nejlepšího zájmu dítěte je nesmírně důležitá v rámci praxe OSPOD, a to jak při vlastní správní činnosti, tak i v řízení před soudem, kde jedná v pozici účastníka řízení, opatrovníka a má proto v moci jej prosazovat a interpretovat.

Bližší vymezení pojmu zájem dítěte však chybí jak v občanském zákoníku, tak i v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Proto dle komentáře bude vždy záležet na konkrétní situaci a soudu, případně jiném orgánu (OSPOD), jak si s výkladem, ke kterému je vhodné využít rozsáhlou judikaturu ÚS a ESLP, poradí.<sup>39</sup>

## 2.6. Zájem dítěte v mezinárodním kontextu

První zmínka o pojmu zájem dítěte ve vztahu k zákonodárné činnosti je zakotvena také v zásadě č. 2 Deklarace práv dítěte z roku 1959, v jejím případě se však nejedná o právně vynutitelný instrument, nýbrž tato deklarace spadá pouze pod tzv. *soft law*.<sup>40</sup>

Úmluva o právech dítěte, která stanoví ve svém článku 3 odst. 1, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, uskutečňované veřejnými, či soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Jedná se tak o zakotvení tzv. „nejlepšího zájmu dítěte“, který jsou smluvní strany Úmluvy povinny zajistit.<sup>41</sup>

<sup>36</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>37</sup> KORNEL, Martin. *Princip nejlepšího zájmu dítěte*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011. s. 3

<sup>38</sup> Nález Ústavního soudu I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014

<sup>39</sup> Více k interpretaci pojmu nejlepšího zájmu dítěte viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012 sp. zn. NS 30 Cdo 3430/2011 (R102/2012)

<sup>40</sup> Může být zkráceně definováno jako normativní ustanovení zahrnuté v právně nezávazných dokumentech (viz SHELTON, Dinah, ed. *Commitment and Compliance: The Role of Non-binding Norms in the International Legal System*. Oxford: Oxford University Press, 2000, s. 292)

<sup>41</sup> Čl. 3 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte (je vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.)

EÚLP ve svém čl. 8 zakotvuje právo na soukromý a rodinný život, zájem dítěte v něm však stanoven není. Existuje však evropský konsensus mezi státy Úmluvy ohledně toho, že v rozhodnutích týkajících se dětí se musí dbát na jejich zájem.<sup>42</sup>

Pojem nejlepší zájem dítěte je dále vykládán v obecném komentáři Výboru pro práva dětí OSN č. 14 z 29. května 2013, který stejně jako český zákon o sociálně-právní ochraně dětí považuje pojem nejlepší zájem dítěte za zásadu, která má hmotněprávní, procesně-právní a interpretační charakter. Hmotněprávní charakter je přitom vykládán jako subjektivní právo, že bude zájem vždy uplatněn a aplikován, interpretační tak, že každá norma bude interpretována v jeho světle a v případě více možných výkladů je nutné přiklonit se k nejlepšímu zájmu dítěte.<sup>43</sup> V procesně-právní rovině musí být při rozhodování zohledněn pozitivní i negativní dopad a v odůvodnění pak musí obsahovat výslovné zohlednění nejlepšího zájmu dítěte, co bylo jako nejlepší zájem v konkrétním případě stanoveno a na základě čeho dospěl soud k rozhodnutí.<sup>44</sup> Výbor dále v komentáři rozlišuje dvě stádia pro rozpoznání nejlepšího zájmu dítěte a to:

- a) Posouzení zájmu dítěte (v rámci čehož dochází rozklíčování situací nezbytných pro rozhodnutí zejména prostřednictvím názorů dítěte, jeho identity, ochrany rodinného prostředí, stavem péče, ochrany a bezpečí dítěte, dále prostřednictvím jeho zranitelnosti ve smyslu místa ve společnosti, zajištění zdravotní péče a vzdělání pro dítě).
- b) Určení zájmu dítěte<sup>45</sup>

## 2.7. Právo dítěte formulovat své názory

Článek 12 Úmluvy o právech dítěte stanoví, že smluvní strany Úmluvy zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, přičemž se těmto názorům musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.<sup>46</sup> Toto právo dítěte rozvádí ZSPOD také ve svém § 8 odst. 2, 3 nejen pro vzájemnou komunikaci dítěte s orgány SPOD, ale také v rámci řízení před soudem, nebo správním řízením. V rámci judikatury se Ústavní soud ve svém nálezu II ÚS 1945/2008 vyjádřil, že právo na slyšení dítěte je důležité, jelikož mu dodává pocit, že není pouhým pasivním

<sup>42</sup> Rozsudek ESLP ze dne 6. 7. 2010 *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku* stížnost č. 41615/07

<sup>43</sup> KRÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 50*

<sup>44</sup> KORNEL, Martin. *Nejlepší zájem dítěte – disertační práce*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2012, s. 16

<sup>45</sup> Komentář č. 14 Výboru pro práva dětí OSN z 29. 5. 2013 [cit. 15. 6. 2016]. Dostupné na <[http://tbinternet.ohchr.org/\\_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14\\_&Lang=en](http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14_&Lang=en)>

<sup>46</sup> Čl. 12 Úmluvy o právech dítěte je dokument OSN, ke kterému Česká republika přistoupila 1. ledna 1993 (je vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.)



pozorovatelem a objektem, nýbrž i subjektem práva a účastníkem řízení. Tato úprava se odráží i v NOZ.<sup>47</sup>

Stejně tak v § 8 ZSPOD je stanoveno právo dítěte formulovat své názory a svobodně je vyjadřovat, a to i bez přítomnosti jiných osob odpovědných za jeho výchovu. Takovýmto vyjádřením se věnuje náležitá pozornost při činnosti OSPOD, odpovídající věku dítěte a rozumové vyspělosti tak, aby nedocházelo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje. Dítě, které je schopno s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost posoudit dosah a význam rozhodnutí vyplývajících ze soudního nebo správního řízení, kterého je účastníkem, nebo jde-li o jiné rozhodnutí vztahující se k jeho osobě, obdrží od OSPOD informace o všech závažných věcech jeho osoby se týkajících; o dítěti starším 12 let<sup>48</sup> se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor<sup>49</sup> sdělit jej.<sup>50</sup>

Ústavní soud však k tomuto ve svých nálezech II ÚS 1818/07 a III ÚS 2150/07 dovedl, že konečné rozhodnutí náleží soudu, který musí představy dítěte korigovat a rozhodnout, co je a není pro něj vhodné.<sup>51</sup>

Tato hmotněprávní ustanovení mají i v procesním právu svůj protějšek, konkrétně upraven v § 103 odst. 3 o. s. ř., kde je zaručeno právo dítěte formulovat svůj názor v řízení před soudem prostřednictvím jeho výslechu<sup>52</sup> a jsou k tomu také odpovídajícím způsobem zakotveny zvláštní procesní pravidla (záruky) jako např. možnost vyslyšet dítě bez přítomnosti 3. osob, zajištění přítomnosti důvěrníka, apod. Soud tedy zjišťuje názor dítěte výslechem a pouze ve výjimečných případech jinak. Těmito výjimečnými případy jsou z logiky věci přesně ty případy, kdy dítě není schopno formulovat své názory, a tedy jeho přítomnost by nijak nepřispěla v řízení, nebo by mohla dítěti způsobit újmu.<sup>53</sup> V ŽRS, který má vůči občanskému soudnímu řádu postavení *lex specialis*, je v §20 odst. 4 zakotveno právo nezletilého být informován o všech relevantních skutečnostech řízení, ve kterém vystupuje jako účastník. Pro účely této práce je pak nesmírně důležitý projev této záruky a práva dítěte ve výkonu rozhodnutí péče soudu o nezletilé.<sup>54</sup>

---

<sup>47</sup> § 867 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>48</sup> Více viz judikatura Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2009 sp. zn. II ÚS 1945/08; ze dne 19. 2. 2014 sp. zn. I ÚS 3304/13; ze dne 26. 5. 2014 I ÚS 2482/13

<sup>49</sup> Viz také rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008 ve věci *Husák proti ČR* stížnost č. 19970/04

<sup>50</sup> § 8 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>51</sup> Více viz judikatura Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. I. ÚS 2661/2010; ze dne 13. 3. 2012 sp. zn. II. ÚS 3765/2011; ze dne 26. 8. 2010 sp. zn. III. ÚS 3007/2009; ze dne 16. 5. 2013 sp. zn. II. ÚS 3848/12; Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2000 *Elsbolz proti Německu* stížnost č. 25735/94 a rozsudek ESLP ze dne 31. 8. 2011 *Havelka proti České republice* stížnost č. 23499/06

<sup>52</sup> K důležitosti výslechu a průběžné možnosti dítěte vyjadřovat se podrobněji viz náleží I. ÚS 2204/13

<sup>53</sup> Důvodová zpráva k novele OSŘ č. 295/2008

<sup>54</sup> § 494 odst. 4 zákona č. 292/2013 Sb., Zákona o zvláštních řízeních soudních

## 2.8. Rodičovská odpovědnost

Rodičovská odpovědnost (dále jen „RO“) je základní institut, který vymezuje práva a povinnosti mezi rodiči a dětmi<sup>55</sup> a je definována v § 858 NOZ.<sup>56</sup> V závislosti na omezení ve svéprávnosti rodiče může soud postupovat několika způsoby při modifikaci RO. Buď ji na základě § 868 odst. 2 pozastaví, v takovém případě by však měl zkoumat, zda rodič nemůže vykonávat některá práva a povinnosti v ní obsažené – např. udržovat osobní styk.<sup>57</sup> Pokud soud nepozastaví RO v souvislosti s omezením ve svéprávnosti, měl by ji dle § 865 omezit<sup>58</sup> v určitých povinnostech.<sup>59</sup> Může však také nastat situace, kdy se osoba omezená ve svéprávnosti stane rodičem teprve později, pak je potřeba, aby soud nezávisle na rozhodnutí o svéprávnosti tuto jeho RO modifikoval. Soud rozhoduje o rozsahu a modifikaci RO vždy tak, že určujícím vodítkem je opět zájem<sup>60</sup> dítěte.<sup>61</sup> Dalším důvodem pro modifikaci RO – jejího omezení, nebo omezení jejího výkonu je situace, kdy rodič svou RO nevykonává řádně a je-li to v zájmu dítěte, soud také obligatorně rozhodne o rozsahu omezení. Při svém rozhodování ve věcech RO se řídí procesní úpravou obsaženou v pododdílu 2, řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Dle § 466 e) může RO omezit, nebo omezit její výkon, pozastavit výkon, nebo jí zbavit.<sup>62</sup> Zbavení RO dle § 871 je však opravdu krajním řešením,<sup>63</sup> které musí být soudem dostatečně posouzeno a odůvodněno.<sup>64</sup> Ze strany rodiče musí dojít ke zneužívání<sup>65</sup> nebo zanedbávání RO závažným způsobem podle odst. 1, nebo v souvislosti s pachatelstvím úmyslného trestného činu proti svému dítěti, použití svého dítěte ke spáchání trestného činu, nebo spáchání trestného činu ve formě nepřímého pachatelství, dle odst. 2. Komentář k NOZ k § 871 uvádí, že „zanedbávání musí dosáhnout značného stupně, takového, že zbavení je jediným účinným způsobem ochrany dítěte<sup>66</sup>. Pokud by tedy bylo možné situaci dítěte řešit náhradní péčí s omezením RO, ke zbavení by dojít nemělo.“<sup>67</sup> Soud také může

---

<sup>55</sup> ŠMÍD, Ondřej. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 - 975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 840

<sup>56</sup> § 858 zákona č. 89/2012 SB., Občanský zákoník

<sup>57</sup> ŠMÍD, Ondřej. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 820

<sup>58</sup> § 55 a násl. § 34 a 43 zákona č. 292/2013 Sb., Zákona o zvláštních řízeních soudních

<sup>59</sup> ŠMÍD, Ondřej. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 820

<sup>60</sup> Viz Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/2003, kde Ústavní soud stanovil, že je potřeba nalézt a stanovit rovnováhu mezi rodičovskými právy a povinnostmi a zájmem dítěte, který může v určitých situacích převážit.

<sup>61</sup> § 866 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>62</sup> § 869 - 871 zákona č. 89/2012 SB., Občanský zákoník

<sup>63</sup> Viz také Rozsudek ESLP ze dne 18. 12. 2008 ve věci *Saviny v. Ukrajina* č. 39948/06, Rozsudek ESLP ze dne 26. 2. 2002 ve věci *Kutzner v. Německo* č. 46544/99

<sup>64</sup> Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2000 ve věci *Scozzari a Giunta v. Itálie* č. 39221/98

<sup>65</sup> Viz také rozhodnutí Nejvyššího soudu 22. 5. 2013, sp. zn. NS 30 Cdo 1376/2012

<sup>66</sup> Tamtéž

<sup>67</sup> HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 877

rozhodnout o faktickém omezení RO např. tím, že svěří dítě do jedné z forem náhradní rodinné péče (pěstounské péče, svěřeni do péče jiné osoby, ...).<sup>68</sup>

Toto ustanovení je důležitým vodítkem při aplikaci § 6 ZSPOD, jelikož pokud rodiče nebudou plnit některou z povinností stanovených v § 858 občanského zákoníku, OSPOD vyhodnotí, že se jedná o dítě ohrožené, viz podkapitola 2.5.<sup>69</sup>

## 2.9. Právo dítěte na péči biologických rodičů

Zákon č. 2/1991 Sb. Listina práv a svobod (dále jen „Listina“) ve svém článku 32 odst. 1 stanoví, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. V odst. 4 téhož článku pak výslovně upravuje také právo rodiče na výchovu a péči o děti a také právo dětí na péči a výchovu ze strany rodičů<sup>70</sup>. Ochrana soukromého a rodinného života je vyjádřena také v čl. 8 EÚLP, stejně tak jako zásahy do těchto práv.<sup>71</sup> Co se týče omezení práva na péči rodičů, může tak učinit pouze soud svým rozhodnutím a odloučit děti od rodičů proti jejich vůli pouze na základě zákona. Stejná dikce vychází také z čl. 9 Úmluvy o právech dítěte.<sup>72</sup> Dítě má i přesto právo udržovat s oběma rodiči kontakt, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy,<sup>73</sup> což jsou státy povinny zajistit při vynaložení veškerého úsilí, neboť dle čl. 18 Úmluvy mají rodiče primární odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. K tomu státy poskytují rodičům institucionální, poradenskou a jinou podporu.<sup>74</sup> Tato podpora je výslovně zakotvena v § 9 ZSPOD, avšak nejedná se o vznik práva, jelikož tato pomoc je smyslem činnosti státních orgánů, orgánů SPOD.<sup>75</sup>

---

<sup>68</sup> Tamtéž s. 847

<sup>69</sup> KRÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 61 - 80*

<sup>70</sup> Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

<sup>71</sup> Podrobněji viz judikatura ESLP ze dne 13. 12. 2005 ve věci *Bergmann proti ČR* a nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2012 sp. zn. II. ÚS 3765/11

<sup>72</sup> Čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (je vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.)

<sup>73</sup> Tamtéž Čl. 9 odst. 3

<sup>74</sup> Tamtéž Čl. 18

<sup>75</sup> KRÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 97*

### 3. Náhradní rodinná péče

#### 3.1. Pojem NRP

Smyslem této práce je analyzovat právní úpravu náhradní rodinné péče a zaměřit se na komparaci pěstounské péče v České Republice a ve Velké Británii. Proto musím nejprve vysvětlit, co to náhradní péče, respektive náhradní rodinná péče (dále jen „NRP“) vlastně je. Jedná se o jeden z dočasných institutů náhradní péče (ta se skládá z NRP a ústavní výchovy)<sup>76</sup> pro zajištění blaha dítěte tam, kde se z různých důvodů nemohou na výchově a péči o dítě podílet biologičtí rodiče dítěte. Jediným legitimním cílem odebrání dítěte z rodičovské péče je ochrana ohrožených práv dítěte.

Úprava nutných předpokladů pro odejmutí dítěte z rodinného prostředí tedy vychází z čl. 9, 20 a 21 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 4 Listiny. V obou dokumentech je jasně stanoven požadavek zákonnosti a existence soudního rozhodnutí. Ústavní soud ve svém nálezu stanovil, že podkladové rozhodnutí soudu je zapotřebí i v případě tzv. předběžných opatření<sup>77</sup> přičemž důkazní břemeno za zjištění skutkového stavu a podmínek pro odejmutí nezletilého nese stát.<sup>78</sup> Podle ESLP je dále nutné, aby soud vzal v potaz i následky odejmutí dítěte z péče pro rodinu a dítě a v případě, že se nabízejí i jiné alternativy pro vhodné vyřešení situace, využít jich.<sup>79</sup>

#### 3.2. Důvody pro umístění dítěte do NPR

Jak už jsem vysvětlila v podkapitole 2.2., náhradní rodinná péče mezi opatření SPOD spadá, proto také důvody přistoupení k tomuto řešení jsou totožné s důvody pro přijetí opatření stanovenými v § 9a ZSPOD, na základě kterého zahajují orgány SPOD intervenční činnost. Použité opatření musí být proporcionální vzhledem k riziku ohrožení, nebo závažnosti případu. Proporcionalita je vyjádřena zejména použitím dikce zákona že „je nezbytné přijmout na ochranu dítěte...potřebné opatření podle části třetí“.<sup>80</sup> Aby docházelo ke správnému postupu (postupu *lege artis*) jsou v § 10 odst. 3 c, d, e, stanoveny metody, kterými se OSPOD řídí při rozhodování o tom, které opatření bude pro konkrétní dítě nejvhodnější. K tomuto účelu OSPOD vypracovává na

---

<sup>76</sup> RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurz občanského práva – Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 124 - 125

<sup>77</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1995 sp. zn. ÚS Pl. ÚS 20/94

<sup>78</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010 sp. zn. IV. ÚS 2244/09

<sup>79</sup> Např. viz Rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 2006 ve věci *Wallová a Walla proti České republice*

<sup>80</sup> § 9a zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

základě vyhodnocení situace v rodině a uspořádání případové konference, individuální plán ochrany dítěte.<sup>81</sup>

---

<sup>81</sup> § 10 KRÍSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 106 - 120*

## 4. Formy náhradní rodinné péče v ČR

Než se dostanu k bližší analýze umístování dětí do pěstounské péče, je potřeba přiblížit jednotlivé formy náhradní rodinné péče v rámci současné koncepce rodinného práva upravené v NOZ a ZSPOD. Všechny tyto formy náhradní rodinné péče mají přednost před ústavní péčí.<sup>82</sup>

V současné době existují v rámci právního řádu ČR tyto formy náhradní rodinné péče:

- Osvojení
- Poručenství (s osobní péčí)
- Opatrovnictví (pouze podpůrně)
- Svěření do péče jiné osoby
- Pěstounství a pěstounství na přechodnou dobu

### 4.1. Osvojení

Tato forma náhradní rodinné péče v rámci nové koncepce rodinného práva upravena v § 794 až § 854 NOZ a jedná se tedy, co do rozsahu o nejpropracovanější institut NRP. V krátkosti se zde zaměřím na základní charakteristiku osvojení nezletilého.

NOZ definuje novým způsobem institut osvojení, zejména co se týče statusu a ochrany dítěte, jež je osvojováno. Právě tato změna statusu, kdy se jedná o fikci založení nové biologické rodiny (tzv. právní rodičovství)<sup>83</sup> a podstatným způsobem se tak mění postavení biologických rodičů, osvojitele i osvojovaného, je jedním z nejdůležitějších rysů, kterým se osvojení od jiných druhů náhradní rodinné péče odlišuje (ke statusové změně dochází i v případě poručenství, avšak v omezeném rozsahu).<sup>84</sup> Konkrétní příklady změn oproti bývalé úpravě zákona o rodině se prolínají celou právní úpravou, jsou poměrně rozsáhlé a nemám prostor se jimi v této práci věnovat, nejvíce však občanský zákoník navazuje na bývalou úpravu osvojení nezletilého, nicméně i zde došlo ke změnám.<sup>85</sup> Osvojením se dle NOZ rozumí přijetí cizí osoby za vlastní za účelem vzniku nového rodinného prostředí pro osvojovaného. Přičemž na základě klíčové definice v předchozí větě rozděluje teorie dále osvojení úplné a neúplné v závislosti na tom, zda vztahy z původní biologickou rodinou zanikají, či přetrvávají. Z logiky věci plyne, že úplné osvojení se použije u nezletilého osvojence, neúplné pak u osvojení zletilého, institut, který byl do NOZ zaveden nově. Osvojitelem se dle § 799 může stát pouze osoba, která nabyla zletilosti, je plně svéprávná a má veškeré předpoklady a vlastnosti, pohnutky i zdravotní stav pro to být dobrým rodičem. Evidenci

---

<sup>82</sup> Jak je patrné např. z ustanovení § 953 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

<sup>83</sup> SEDLÁK, Petr. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 601

<sup>84</sup> Tamtéž s. 599

<sup>85</sup> Podrobněji viz. SEDLÁK, Petr. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 600

žadatelů a veškeré potřebné informace o konkrétním žadateli, která je obsažena ve spisové dokumentaci vede obecní úřad obce s rozšířenou působností (dále jen „obecní úřad obce s RP“) na základě § 21 odst. 5 ZSPOD.

Zákon dále rozlišuje, kolik osob si dítě osvojuje – tedy zda jde o osvojení individuální (jednou osobou, příp. manželem biologického rodiče), nebo o osvojení společné – do péče manželů (nikoliv registrovaných partnerů, což zákon o registrovaném partnerství v § 13 odst. 2 výslovně vylučuje<sup>86</sup>). Osvojit lze dítě, jehož rodiče s osvojením souhlasili, nebo u kterého takový souhlas nebyl potřeba. Dítě si však musí vytvořit se svým osvojitelem vztah, jako by to byl jeho rodič, nebo alespoň základy takového vztahu, které se rozvíjejí oboustranně bez toho, aby osvojenec, či osvojitel přemýšlel o možnosti osvojení posléze zrušit. Komentář výslovně uvádí, že „pro osvojení nepostačuje jen vůle poskytnout osiřelému dítěti prostor, ve kterém mu bude poskytována kvalitní péče a zajišťovány jeho základní potřeby. Prostor pro tuto formu péče necht’ nadále zůstane vyhrazen čistým formám náhradní rodinné péče“.<sup>87</sup> Osvojení musí být dále v nejlepším zájmu dítěte,<sup>88</sup> viz podkapitola 2.6.<sup>89</sup> a mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl, což na rozdíl od předchozí právní úpravy NOZ výslovně stanoví, že rozdíl musí být zpravidla ne menší 16 let. Obecně není možné, aby se osvojovali sourozenci, nebo příbuzní v linii přímé a aby osvojení sloužilo jako prostředek k obchodování s dětmi. Proto byl do zákona včleněn §798 o zákazu nepatřičného zisku.<sup>90</sup>

Zákon dále pamatuje také na vyplnění období, kdy dítě není pod ochranou, tedy ještě nebylo rozhodnuto o osvojení. V takovém případě může být dítě předáno do péče budoucím osvojitelům, jestliže s tím rodiče udělili souhlas a budoucí osvojitel s tím rovněž souhlasí a výjimečně také ještě před udělením souhlasu (poté, co to zdravotní stav dítěte dovolí typicky po narození)<sup>91</sup>. Tato okamžitá péče je alternativou k tzv. péči před osvojením. Komentář vysvětluje jako hlavní rozdíl mezi oběma těmito formami péče tak, že zatímco předadopční péče je povinnou součástí posouzení, zda mezi budoucím osvojitelem a osvojencem došlo k naplnění podmínek pro osvojení, okamžitá péče obligatorní není.<sup>92</sup> S nastolením předadopční péče,<sup>93</sup> tedy uplynutím tří měsíců od poskytnutí souhlasu s osvojením (lhůta pro odvolání souhlasu) také dochází k pozastavení práv z RO a soud jmenuje dítěti poručníka, kterým je OSPOD.<sup>94</sup> Je tomu tak

---

<sup>86</sup> § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb. O registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

<sup>87</sup> Tamtéž s. 615

<sup>88</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2001 sp. zn. IV. ÚS 695/2000

<sup>89</sup> § 795 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, který byl inspirován čl. 8 a 32 Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení

<sup>90</sup> zákaz nepatřičného zisku § 798 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník,

<sup>91</sup> § 823 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>92</sup> SEDLÁK, Petr. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 703

<sup>93</sup> § 826 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>94</sup> § 825 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

především proto, aby měli budoucí osvojitelé možnost pečovat o dítě a vytvořit tak objektivní zhodnocení celé situace pro další postup. Péče před osvojením trvá tak dlouho, kolik je potřeba pro zjištění výše zmíněných skutečností, minimální délka je však v § 829 odst. 2 stanovena na šest měsíců. Následkům osvojení je v občanském zákoníku věnován celý pododdíl 4., kde se osvojitelům přisuzuje postavení rodiče dítěte a s tím spojená RO. Vzniká tedy nový příbuzenský vztah mezi rodinou osvojitele a osvojencem a zanikají vztahy původní (s výjimkou osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého). Zákon pamatuje také na možnost zrušení osvojení v § 840, a to do tří let od rozhodnutí o osvojení.

Procesní úprava se řídí druhou částí hlavy V, oddílu 4 ZŘS,<sup>95</sup> s názvem řízení ve věcech osvojení, určité procesní instituty jsou však také v NOZ.<sup>96</sup> O osvojení rozhoduje soud rozsudkem, jehož právní mocí vzniká de iure vztah mezi osvojencem a osvojitelem a na jehož základě se následně osvojitel zapisuje do matriky jako rodič.<sup>97</sup>

## 4.2. Poručenství

Poručenství je v aktuální právní úpravě upraveno v § 928 a následující NOZ v oddíle poručenství jiné formy péče o dítě tak, že není-li tu žádný z rodičů dítěte, který má a vůči svému dítěti vykonává RO v plném rozsahu, jmenuje mu soud poručníka, která má v zásadě stejné povinnosti vůči dítěti, jako rodič, s výjimkou vyživovací povinnosti,<sup>98</sup> která podle § 859 NOZ nespadá pod práva a povinnosti v rámci rodičovské odpovědnosti, ale stojí stranou. Práva a povinnosti poručníka však mohou být vzhledem k okolnostem jednotlivých případů upravena i jinak, zejména podle toho kdo vykonává funkci poručníka, poměrů dítěte o které pečuje, nebo důvodů modifikace RO ze strany rodičů.<sup>99</sup> Občanský zákoník nikde neuvádí výčet případů pro ustanovení poručníka. Určité množství případů a situací můžeme vyčíst z § 878.<sup>100</sup>

Funkci poručníka může vykonávat jak fyzická osoba, tak i správní orgán – OSPOD<sup>101</sup>. Pokud jde o fyzickou osobu, tradičně se upřednostňuje osoba, kterou doporučí rodiče, příbuzná osoba, nebo osoba blízká dítěti. Nově je v občanském zákoníku výslovně stanoveno, že rodič má možnost také upozornit soud na příbuznou, nebo blízkou osobu, kterou si nepřejí, aby se stala poručníkem. Vzhledem k dikci zákona „ledaže rodič takovou osobu výslovně vyloučil“<sup>102</sup> plyne, že

<sup>95</sup> Tamtéž § 817, 826, 827, 822, 830, atd.

<sup>96</sup> Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

<sup>97</sup> § 797 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>98</sup> § 928 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>99</sup> zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>100</sup> Podrobněji viz WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník*... s. 1188

<sup>101</sup> Tamtéž § 929 – 930 NOZ, použití tzv. zákonného poručenství se v zákoně ještě na několika místech připomíná

<sup>102</sup> § 931 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník



soud je tímto názorem rodiče o vhodnosti poručníka vázán. Navrhovaný poručník vzhledem k charakteru funkce poručníka, která je dobrovolná, a kdy nemá obecně nárok na odměnu (pouze v případě, že o dítě osobně pečuje, jako by ho měl v trvalé péči)<sup>103</sup> a přitom rozsah ochrany zájmů dítěte je poměrně náročný, má samozřejmě právo jmenování odmítnout. Není-li k dispozici žádná z výše zmiňovaných osob, soud může jmenovat jakoukoliv jinou osobu vhodnou pro výkon funkce poručníka.<sup>104</sup> Jako další kvalitativní požadavky na osobu poručníka zákon stanoví plnou svéprávnost, způsob života vhodný pro výkon funkce poručníka. Nad tento rámec soud před jmenováním sám prověří vhodnost osoby a soulad se zájmy dítěte. Poručník je jmenován soudem a jedná se o další řízení zavedené do zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, § 466 f).

Přestože se rozsah práv a povinností s výjimkou vyživovací povinnosti kryje s právy a povinnostmi rodičů co do výkonu RO, funkce poručníka se zásadně liší v tom, že poručník je pod stálým dohledem ze strany soudu, který jednak musí schválit rozhodnutí poručníka ohledně důležitých záležitostí dítěte a jednak kontroluje péči poručníka a vývoj dítěte, příp. jeho jmění.<sup>105</sup> Poručenství je forma péče, která je dočasná. Zákon s tím počítá, jelikož upravuje jeho zánik pro případ, že rodiče znovu nabydou rodičovskou odpovědnost a v případě, že jim byl omezen pouze výkon, pak pokud získají opět možnost ji vykonávat.

Poručenství zaniká také v případě, že již dítě nabylo svéprávnosti, nebo soud rozhodl o jeho osvojení.<sup>106</sup> Jak jsem již uvedla v souvislosti s dobrovolností funkce poručníka, s tím souvisí také možný zánik funkce po jeho jmenování. Funkce poručníka (nikoliv však poručenství) dále zaniká s jeho smrtí, ale také pokud byl soudem funkce zproštěn z důležitých důvodů, pro nezpůsobilost výkonu funkce, nebo byl odvolán z důvodu jeho nevhodnosti, nebo pro porušování povinností.

### 4.3. Opatrovnictví

Opatrovnictví, které je upraveno v rámci NOZ v § 943 – 953 je speciální podpůrnou formou NRP, jelikož nedochází k osobní péči opatrovníka o dítě, jako spíše k ochraně zájmů dítěte v oblastech, kde nejsou zabezpečeny. Opatrovnictví nezletilých dětí může být použito tehdy, hrozí-li střet zájmů dítěte a jiné osoby a dochází k ustanovení kolizního opatrovníka,<sup>107</sup> nebo v situaci,

---

<sup>103</sup> Tamtéž § 939

<sup>104</sup> Tamtéž § 931

<sup>105</sup> § 933 - 934 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>106</sup> Tamtéž § 935

<sup>107</sup> Rozhodnutí ESLP ze dne 31. 8. 2011 ve věci *Havelka a ostatní proti České republice* č. 23499/06 se věnoval právě střetu zájmu správního orgánu jako navrhovatele zahájení řízení o svěřeni dítěte do ústavní výchovy a jeho současné ustanovení opatrovníkem dotčených osob, které podaly k ESLP stížnost.

kdy zákonný zástupce nehájí zájmy dítěte, tedy nevykonává činnost, kterou by měl, čímž ohrožuje dítě, nebo jeho zájmy poškozují<sup>108</sup> (např. rodič nežádá o příspěvek na dítě, nestará se o jeho školní povinnosti, zdravotní prohlídky, apod.).<sup>109</sup> Jedná se zejména o situace, které nejsou způsobeny nedbalostí, či nezájmem rodiče jako spíše jinou objektivní skutečností např. dlouhodobou zdravotní indispozicí.<sup>110</sup> Mimo tyto případy, existují také případy, kdy soud ustanovuje opatrovníka ze zákona.<sup>111</sup>

Opatrovníkem může být ustanovena FO, která splňuje předpoklady pro výkon funkce opatrovníka, a to buď z řad osob blízkých, příbuzných, nebo osobu, která se ve své praxi problematikou zabývá, např. advokát. Někdy je do funkce ustanoven i OSPOD (například v případě, že nahrazuje souhlas nezletilého dítěte s osvojením,<sup>112</sup> nebo v řízení péče soudu o nezletilé<sup>113</sup>).<sup>114</sup> Opatrovník musí souhlasit se svým ustanovením (s výjimkou OSPOD). O ustanovení opatrovníka rozhoduje okresní soud, jedná se o řízení péče soudu o nezletilé dle § 466 g ZŘS.

Přestože se pro opatrovnictví použije přiměřeně právní úprava poručenství, tam kde to je možné<sup>115</sup> a odůvodněné<sup>116</sup> obě formy péče se od sebe odlišují, a to zejména svým rozsahem. V případě poručenství jde o výkon RO ve větší, či menší míře v závislosti její modifikaci soudem, zatímco v případě opatrovnictví jde spíše o pružné reagování na nedostatek ochrany toho kterého zájmu, součásti RO, jehož ochrany jednorázově, nebo i dlouhodobě zastává opatrovník. Funkce opatrovníka zaniká stejně jako v případě zániku funkce poručníka smrtí, zproštěním nebo navíc naplněním účelu, pro který byl ustanoven.

#### 4.4. Svěření do péče jiné osoby

Svěřenectví, je společně s pěstounskou péčí upraveno v Díle 3. hlavy III. NOZ. § 953 NOZ definuje svěřenectví jako péči, do které soud svěří dítě tehdy, pokud o něj nemohou pečovat rodiče<sup>117</sup> ani poručník<sup>118</sup>. Osobu, která se péče ujme, zákon nazývá pečující osobou (stejně jako pěstouna). Zákon také říká, že v případě svěřenectví se nejedná o náhradu pěstounské,

---

<sup>108</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1215

<sup>109</sup> § 943 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>110</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1215

<sup>111</sup> § 778 odst. 3, 821 odst. 2, § 873, §806, § 948-953 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>112</sup> Tamtéž § 807

<sup>113</sup> § 469 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

<sup>114</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1219

<sup>115</sup> Např. přiměřené použití ustanovení § 933 o dozoru soudu zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>116</sup> Tamtéž § 944

<sup>117</sup> Případně jeden z rodičů

<sup>118</sup> Mimo úpravu svěřenectví je v § 907 upravena zvláštní forma svěření do péče, pokud soud rozhoduje o rozvodu manželství a neví, zda některý z rodičů je schopen o dítě řádně pečovat

předpěstounské péče ani péče před osvojením. Jedná se o úpravu institutu pro osobní péči pečující osoby o dítě po nezbytně nutnou dobu (charakter dočasnosti, kdy se navrácení do péče rodičů jeví jako pravděpodobné<sup>119</sup>), tedy než ji budou moci opět vykonávat rodiče.<sup>120</sup>

Právní úprava svěření v rámci NOZ však není vyčerpávající a v několika ustanoveních (např. o zániku svěření, právech a povinnostech pečující osoby) odkazuje na úpravu pěstounské péče, která se použije přiměřeně.<sup>121</sup> Důležitost institutu svěření spočívá zejména v tom, že pečující osobou je zpravidla osoba příbuzná (ale nemusí být). Ta musí stejně jako v předchozích zmiňovaných formách péče skýtat záruky za řádný výkon péče a se svěřením souhlasit. Nad rámec je zde také podmínka trvalého bydliště<sup>122</sup> v ČR. Komentář řeší tuto problematiku výkladem pojmu bydliště, kdy postačí, že příbuzná osoba ochotna přijmout dítě do péče bude fakticky trvale bydlet v ČR.<sup>123</sup> Přednost příbuzných před jinou pečující osobou mimo jiné usnadňuje jak vzájemný kontakt mezi dítětem, pečující osobou a rodiči, ale také finanční aspekty celé problematiky, zejména pokud jde o placení výživného.<sup>124</sup> Na rozdíl od pěstounské péče tak dochází k velkému šetření nákladů, viz dále.

Co se týče rozdílu svěření a osvojení, u svěření nedochází k vytvoření nové rodiny a změně statusu. Dítě má stále stejné vazby na původní rodinu, rodiče jsou nositeli RO, stejně tak je jim zachována i vyživovací povinnost vůči dítěti. Protože je většinou pečující osobou někdo z příbuzenstva, má svěření do péče příbuznou osobou před osvojením přednost nehledě na to zda řízení o osvojení bylo již zahájeno.<sup>125</sup> Na rozdíl od předchozích forem náhradní rodinné péče nedochází v případě svěření k doзору ze strany soudu. Ten pouze stanoví rozsah práv a povinností v případě, že bude potřeba je upravit v jiném rozsahu, než jak je tomu v úpravě u pěstouna, což vyplývá z dikce zákona.<sup>126</sup> Kontrolu vývoje dítěte a vhodnosti prostředí provádí OSPOD jednou za tři měsíce v průběhu prvních šesti měsíců, poté alespoň jednou za půl roku.

Procesní úprava je opět v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé v § 466 b) ZŘS.

---

<sup>119</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1241

<sup>120</sup> Tamtéž s. 1238

<sup>121</sup> § 955 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>122</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. NS 21 Cdo 2394/2012; ESD (C-523/07)

<sup>123</sup> Tamtéž

<sup>124</sup> Vyživovací povinnost v rodině dle § 910 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník a dále § 957 NOZ, pokud je to reálně možné s ohledem na jejich poměry

<sup>125</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1239

<sup>126</sup> § 955 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

## 5. Pěstounská péče

### 5.1. Historický vývoj

Úpravu pěstounské péče (dále jen „PP“) obsahoval již obecný zákoník občanský,<sup>127</sup> kdy se péče vznikala buď na základě faktického převzetí dítěte do péče, nebo na základě smlouvy o výživě a výchově dítěte.<sup>128</sup> S nástupem socialismu došlo k 1. 1. 1950 ke zrušení PP, na její místo byly postaveny dětské domovy. Důvodem pro zrušení byla plošná možnost kontroly těchto zařízení pro výchovu dětí.

V roce 1973 byl však v důsledku rozsáhlých studií psychologů a lékařů (Matějček) ohledně negativních vlivů a dopadů ústavů na dětskou psychiku přijat zákon o pěstounské péči č. 50/1973 Sb.<sup>129</sup> Ten byl účinný až do roku 2000, kdy byla celá hmotněprávní úprava převedena do §45a-d zákona o rodině a ZSPOD který nabyl účinnosti 1. 4. 2000 a jehož cílem bylo a dodnes je upravit působnost veřejných orgánů v záležitostech sociální ochrany a péče. I přes tuto hmotněprávní úpravu však byla PP vnímána spíše jako veřejnoprávní institut vzhledem k působení veřejných orgánů při jejím zprostředkování, poskytování odměny a hmotné pomoci a také kvůli pravidelné kontrole.<sup>130</sup> V rámci úpravy v zákoně č. 94/1963 Sb. o rodině (dále jen „ZOR“) se nově odrážely psychologické analýzy a studie, zohledňující vliv náhradní výchovy na psychiku dítěte. Také se od této úpravy nadále počítalo s dočasností PP, kterou však výslovně potvrdil až NOZ.<sup>131</sup>

Vyhledávání dětí vhodných ke svěření do PP, stejně tak jako výběr vhodných pěstounů byl svěřen obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, který vedl spisovou dokumentaci dítěte.<sup>132</sup> Samotné zprostředkování pak mělo na starost MPSV, až do přijetí zákona o krajích č. 129/2000 Sb., kdy tato pravomoc přešla krajské úřady. Od roku 2006 byl novelou č. 134/2006 Sb. do právní úpravy zaveden institut PP na přechodnou dobu bez toho aby byl v ZOR, nebo ZSPOD stanoven účel zavedení tohoto institutu. Důvodová zpráva k novele ZOR stanovila, že se jedná o alternativu k ústavní péči, ale ani o alternativu péče před osvojením, zejména proto, že se počítalo s návratem dítěte do biologické rodiny.<sup>133</sup> Povinnost pěstouna zákon omezil na povinnost osobní péče o dítě, bez bližší specifikace s tím, že pěstoun měl vykonávat stejně jako dnes přiměřeně práva a

---

<sup>127</sup> Úprava pěstounské péče § 179 zákona č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný zákoník občanský, ve znění z roku 1917

<sup>128</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1259

<sup>129</sup> HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 169

<sup>130</sup> Tamtéž s. 170

<sup>131</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1230

<sup>132</sup> HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář...* s. 171

<sup>133</sup> HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem...*s. 160

povinnosti rodičů s výjimkou vyživovací povinnosti.<sup>134</sup> Důvody zrušení<sup>135</sup> a zániku<sup>136</sup> PP byly z velké míry převzaty do současné úpravy. Procesní úprava se do účinnosti ZŘS (1. 1. 2014) řídila pouze ustanoveními z. č. 99/1963 Sb. občanského soudního řádu.

## 5.2. Současná úprava pěstounské péče

Současná právní úprava PP je, jak jsem již výše uvedla roztržena hned do několika zákonů,<sup>137</sup> kterým vévodí NOZ a ZSPOD. V NOZ je úprava obsažena v Díle 3., hlavy III oddílu 2. konkrétně v § 958 – 970 občanského zákoníku. Hned v úvodním ustanovení je vysvětleno, kdy připadá umístění do PP v úvahu a je to zejména z důvodu, že žádný z rodičů nemůže o dítě osobně pečovat. Jedná se o nezbytné svěřením dítěte do PP pro zajištění zájmu dítěte. Komentář označuje pěstounství za „tradiční soukromoprávní institut s veřejnoprávními rysy“, tedy dochází tady k jinému pojetí než v zákoně o rodině jak jsem zmínila v předchozí kapitole. Soukromoprávní proto, že pěstoun o dítě pečuje osobně, veřejnoprávní z důvodu intervence orgánů do zprostředkování, kontroly, pomoci a podpory pěstounů, atd. Důraz je tedy dán nikoliv na soukromoprávní či veřejnoprávní úpravu, ale na převažující charakter a podobu PP spočívající v osobní péči. V ustanovení § 958 je výslovně zmíněna přednost poručenství před PP, není zde zmíněna přednost svěřenectví, přesto tomu tak je, přičemž hlavní důvod spočívající v příbuzenském poměru pečující osoby pro upřednostnění svěřením do péče jiné osoby jsem již uvedla v předchozí kapitole. Znovu zdůrazňuji přednost péče biologických rodičů, z důvodu eliminace jejich vzájemného odcizení s dítětem<sup>138</sup> v případě, že ji mohou vykonávat. Nemohou-li, nastupují jiné prostředky pro ochranu dítěte, které jsou však vždy podpůrné a dočasné.<sup>139</sup> PP má stejně jako ostatní formy NRP přednost před ústavní výchovou. Ve zbytku důvodů pro umístění pak občanský zákoník odkazuje právě na ZSPOD.

---

<sup>134</sup> § 45c zákona č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

<sup>135</sup> Tamtéž § 45a

<sup>136</sup> HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář...* s. 174

<sup>137</sup> Upravujících související otázky např. zákon č. 372/2011Sb. o zdravotních službách, zákon č. 133/2000 Sb. o evidenci obyvatel a další

<sup>138</sup> Rozsudek ESLP ze dne 26. 2. 2002 ve věci *Kutzner v. Německo* č. 46544/99

<sup>139</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1258

### 5.3. Doba trvání a základní účel pěstounské péče

Neformálně se PP člení na krátkodobou, střednědobou, dlouhodobou a na PP na přechodnou dobu. Jedná se o nahrazení rodinného prostředí na nezbytně nutnou dobu, přičemž jak jsem již několikrát zmínila, odebrání musí být přiměřené hrozícímu riziku. Osoba pěstouna musí vyslovit souhlas se svěřením dítěte do péče, soud nemůže rozhodnout o svěřením dítěte do PP bez toho, aby konkrétní pěstoun projevil zájem a byl orgánem SPOD, uznán vhodným pěstounem.<sup>140</sup> Tato osoba se stává pěstounem doručením vykonatelného rozsudku o svěřením do péče.

Rodiče jsou stále nositeli RO, mění se pouze výkon RO v závislosti na právech a povinnostech pěstouna, který o dítě osobně pečuje a vykonává přiměřené práva a povinnosti rodiče a rozhoduje o běžných záležitostech dítěte, včetně zastoupení dítěte a správy jmění.<sup>141</sup> Rodičům zůstává také vyživovací povinnost, která není, jak jsem již uvedla výše, součástí RO.<sup>142</sup> Pěstoun je povinen stejně jako v minulé právní úpravě napomáhat udržovat vztah mezi rodiči a dítětem, zejména prostřednictvím jejich vzájemného styku.<sup>143</sup> I po svěřením dítěte do péče stát kontroluje výkon péče a také pomáhá biologické rodině pro zlepšení situace a následný návrat dítěte. Jelikož je finančně náročné rozhodnout se o péči cizího dítěte, poskytuje pro úhradu základních potřeb dítěte finanční podporu.

### 5.4. Předpoklady pro svěřením dítěte a výkon pěstounské péče

V současné právní úpravě se předpoklady pro svěřením dítěte do PP shodují s těmi, které upravoval již zákon o rodině. Nejdůležitějším aspektem pro rozhodnutí je fakt, že výchova dítěte v jeho biologické rodině není zabezpečena a jeho odebrání je nezbytné<sup>144</sup> a přiměřené jeho zájmům.<sup>145</sup> Taková situace nastane tehdy, když rodiče nemohou o dítě pečovat, k tomu mohou mít několik různých důvodů. Buď se jedná o subjektivní důvody, kdy rodiče nejsou schopni zajistit dítěti péči, nebo o dítě nemají zájem. Další důvody mohou být objektivní, tedy takové, které rodiče nemohou ovlivnit z důvodu svého špatného zdravotního stavu, či špatné sociální situace (nedostatek prostředků, nedostatečné bydlení, apod.). Soud může také využít PP do doby, než rozhodne o úpravě poměrů dítěte po rozvodu. V případě, že je možné využít jiná mírnější opatření (např. dohled OSPOD, poradenství, napomenutí rodiče, nebo také třeba poručenství spočívající

---

<sup>140</sup> § 962 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>141</sup> § 966 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>142</sup> Tamtéž § 960

<sup>143</sup> Tamtéž § 967

<sup>144</sup> Podrobněji viz náleží Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. ÚS 2546/2010

<sup>145</sup> Důvodem je přednost výchovy dítěte v prostředí jeho biologické rodiny, proto musí být důvody pro odebrání proporcionální s hrozícím rizikem pro narušení zájmů dítěte

v osobní péči), není možné, aby se soud uchýlil k PP. Jelikož ne všechny děti jsou vhodné pro dlouhodobé umístění do NRP, např. osvojení (zejména případy tzv. sociálních sirotků), tedy děti nevhodných k osvojení z důvodu jejich špatného zdravotního a psychického stavu, poruch chování, spáchaných provinění, apod., PP takovýmito dětem poskytuje velkou příležitost na výchovu v rodinném prostředí.<sup>146</sup>

Dítě se musí vyjádřit, jaký je jeho postoj ke svěřením do PP. Z tohoto vyjádření soud zjišťuje, zda je svěřením v zájmu dítěte, či nikoliv. Vyjádření je klíčovým aspektem pro rozhodnutí, proto jej nelze opomenout. Jedná se o naplnění čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, který jsem představila již na začátku práce. Souhlas rodiče se svěřením dítěte naproti tomu není zapotřebí zejména z důvodu naléhavosti vhodného řešení.

Co se souhlasu týče, ten se vyžaduje také od manžela pěstouna, kterému je dítě svěřeno do individuální péče a to proto, že se ze zákona podílí na péči o toto dítě a je to i pro něj závazek. Dítě totiž může být svěřeno do PP jednomu z manželů případně oběma manželům. Zákon výslovně hovoří o manželích, nelze tedy, aby bylo svěřeno do společné péče např. registrovaným partnerům.<sup>147</sup> Souhlas manžela se nevyžaduje jen tehdy, je-li druhý manžel omezen ve svéprávnosti, nebo existuje těžko překonatelná překážka (např. nezvěstnost manžela), pro kterou souhlas nelze obstarat. Komentář k NOZ k tomuto správně vznáší otázku, zda prostředí pro péči o dítě, ve kterém je druhý manžel omezen ve svéprávnosti, je to pravé.<sup>148</sup> Je málo pravděpodobné, že by tato situace nastala u zprostředkované PP.

Dále je potřeba, aby existovala vhodná osoba pro výkon PP, která se svěřením dítěte souhlasí. Na rozdíl od předchozí úpravy, která neupřednostňovala PP příbuzné osoby, je v nové právní úpravě péče příbuzné osoby primární z důvodu zachování co nejužších vazeb s přirozenou rodinou. Teprve v okamžiku, kdy se žádná z příbuzných osob nemohou PP ujmout, přichází na řadu osoba cizí na základě zprostředkované PP. S PP je také spojena potřebná podpora a kontrola pěstouna.<sup>149</sup> Kontrolu provádí na základě § 19 odst. 4 ZSPOD obecní úřad obce s RP, jehož zaměstnanci jsou povinni v pravidelných intervalech,<sup>150</sup> sledovat průběh péče a vývoj dítěte v náhradní rodině<sup>151</sup>.

---

<sup>146</sup> MATĚJČEK, Z a kol. *Náhradní rodinná péče*. 3. vydání. Praha: Portál, 1999. s. 75 a násl.

<sup>147</sup> § 965 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>148</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1286

<sup>149</sup> Tamtéž s. 1261

<sup>150</sup> V prvních 6 měsících nejméně jednou za 3 měsíce, následně alespoň jednou za 6 měsíců

<sup>151</sup> Také viz čl. 25 Úmluvy o právech dítěte

## 5.5. Práva a povinnosti pěstouna

Jak jsem již několikrát zmínila, hlavní povinností pěstouna<sup>152</sup> je osobní péče o dítě, kdy pěstoun přiměřeně vykonává práva a povinnosti rodičů. Pěstoun může rozhodovat o běžných záležitostech dítěte a pouze o nich samostatně (např. při správě jmění). O podstatných záležitostech je pak povinen informovat rodiče.<sup>153</sup> Stejně jako v úpravě ZOR musí udržovat a prohlubovat vztahy s přirozenou rodinou dítěte, zejména tím, že jim umožní se stýkat, což je ve většině situací, velmi obtížné, vzhledem k tomu, že existovaly důvody pro odebrání dítěte z přirozené rodiny.<sup>154</sup> Proto občanský zákoník v § 888 (pravidla pro styk rodiče s dítětem, pokud je v péči druhého rodiče, použije se přiměřeně) upravuje možnost soudu určit pravidla pro styk dítěte s rodiči a kdo další se setkání může účastnit.

Práva a povinnosti pěstouna a také osoby vedené v evidenci žadatelů jsou upravena v § 47a ZSPOD. Jedná se zejména o právo na pomoc v osobní péči o dítě ze zdravotních důvodů, při narození dítěte, smrti blízké osoby a vyřizování osobních záležitostí, dále právo na celodenní hlídání dítěte v rozsahu alespoň 14 dnů ročně od dvou let věku dítěte, právo na terapeutickou pomoc, odborné vzdělávání, pomoc při styku dítěte s rodiči a povinnost naplňovat dohodu o výkonu PP. Tu má pěstoun povinnost uzavřít při svěřeni dítěte do péče s obecním úřadem obce s RP v místě svého trvalého pobytu, která upraví práva a povinnosti pěstouna právě, co do řešení naléhavých situací a pro správný výkon péče s ohledem na rozhodnutí soudu a individuální plán ochrany dítěte<sup>155</sup>. Tato povinnost je stanovena od roku 2013 a lhůta pro uzavření dohody je 30 dní.

Dohoda o výkonu PP<sup>156</sup> je veřejnoprávní smlouvou, která se v záležitostech, které nejsou upraveny ZSPOD řídí správním řádem a podpůrně též NOZ, proto i přezkum a případné změny dohody budou probíhat dle § 165 a násl. správního řádu<sup>157</sup>. Jelikož je dohoda uzavřena na základě rozhodnutí soudu, není možné ji považovat za obdobu pracovního poměru, i když některé podobné aspekty dle komentáře obsahuje.<sup>158</sup> Trvání dohody je stejně jako její výpověď upravena v § 47c ZSPOD. Dohodu může vypovědět jak obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, nebo krajský úřad pro opakované porušování povinností, maření kontroly nad plněním dohody nebo v případě PP na přechodnou dobu odmítnutí přijetí dítěte bez vážného důvodu, tak i samotný pěstoun a osoba v evidenci bez udání důvodů. Obecní úřad obce s RP je následně do 30 dnů povinen upravit práva a povinnosti dohodou založené. Výpovědní lhůta činí nejdéle 30 dnů

---

<sup>152</sup> § 964 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>153</sup> Tamtéž § 966

<sup>154</sup> Tamtéž § 967

<sup>155</sup> § 47b zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>156</sup> HOVORKA, Daniel. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 578-592*

<sup>157</sup> Tamtéž s. 590

<sup>158</sup> Tamtéž s. 582



od doručení druhé smluvní straně, ne dříve než bude uzavřena dohoda nová s jiným pěstounem, či žadatelem.<sup>159</sup>

V rámci práv a povinností pěstouna je také nutno zmínit případ, kdy je dítě svěřeno do společné péče pěstounů manželů a ti podají návrh o rozvod. Je totiž potřeba nejprve upravit práva a povinnosti pěstounů po dobu po rozvodu, stejně jako je tomu u úpravy poměrů vlastních dětí při rozvodu manželství, jinak manželství nebude rozvedeno. Rozhodnutím soudu o rozvodu pak dochází k zániku společné PP.<sup>160</sup>

## 5.6. Práva a povinnosti dítěte

Dítě svěřené do PP je povinno podle svých možností pomáhat pěstounovi a přispívat na úhradu společných potřeb v případě, že již má vlastní příjem.<sup>161</sup> Jiné povinnosti dítěte zákon výslovně nestanoví.

## 5.7. Práva a povinnosti biologických rodičů

Rodiče nepřestávají být nositelem RO, jsou v jejím výkonu pouze omezeni v tom rozsahu, v jakém vykonává práva a povinnosti pěstoun ze zákona, nebo nad rámec rozhodnutím soudu, kdy soud může z různých důvodů (mezi ně patří např. nespolehlivost rodičů, nebo rozpory s pěstounem)<sup>162</sup> podrobným vymezením rozšířit jednotlivá práva a povinnosti pěstouna mimo zákonnou mez, čímž fakticky zasáhne do výkonu RO rodičů, a to buď na návrh rodičů, pěstouna, nebo i dítěte. Rodiče zpravidla i nadále rozhodují o podstatných záležitostech dítěte jako je např. výběr vzdělání pro dítě (s výjimkou předešlé věty, kdy jej soud může omezit). Stejně tak jim náleží vyživovací povinnost, kdy výživné hradí úřadu práce (státu), který je následně přiděluje pěstounovi v podobě příspěvku na úhradu potřeb dítěte a dávek PP. Zákon výslovně stanoví, že dítěti náleží částka výživného převyšující tento příspěvek.<sup>163</sup> Tím, že se výživné neplatí pěstounovi, nýbrž státu (který poskytuje dávky PP), je usnadněn přístup k podpoře pěstounovi, potažmo dítěti. Nejsou to totiž oni, kdo výživné vymáhají, pěstoun musí pouze požádat o přiznání příspěvku a doložit potřebné dokumenty.<sup>164</sup> Vyživovací povinnost rodičů je soudem stanovena v tom rozsahu, v jakém jsou ji vzhledem ke svým možnostem ji plnit.<sup>165</sup> Účastníky řízení o vyživovací povinnosti je úřad

---

<sup>159</sup> § 47c zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>160</sup> § 964 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>161</sup> Tamtéž § 968

<sup>162</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1289

<sup>163</sup> § 961 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>164</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka, In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1277

<sup>165</sup> § 961 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

práce, rodiče a dítě (zastoupeno opatrovníkem). V případě, že ji nejsou schopni plnit, přechází tato povinnost na příbuzné v přímé linii.<sup>166</sup>

Z povinnosti pěstouna umožnit dítěti styk s rodiči také vyplývá právo rodičů na osobní styk s dítětem a také jeho právo na informace týkající se dítěte (např. ohledně jeho vzdělání)<sup>167</sup>. Mohou však existovat případy, kdy je vhodné, aby styk rodiče s dítětem byl omezen, což je opačný postoj k níže zmíněnému rozsudku ESLP ve věci *K. a T. v. Finsko*, který připomíná důležitost individualizace a zhodnocení každého jednotlivého případu. Tento názor ESLP vyslovil např. ve svém rozsudku č. 67/04 ve věci *Dolbamre v. Švédsko* z roku 2010. V tomto rozhodnutí mimo jiné uvedl, že oprávněné orgány požívají volnou míru uvážení při umístování do péče, zatímco pozdější omezení styku s původní rodinou se vzhledem k dočasnému účelu náhradní péče musí hodnotit daleko přísnějšími kritérii, které musí orgány vyvažovat s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Soud však zhodnotil, že jestliže v tomto případě docházelo k dlouhodobé agresi a domácímu násilí ze strany otce a zároveň neschopnost rodičů se dohodnout s příslušnými orgány a upřednostnění zájmů dětí před jejich vlastními nasvědčují tomu, že omezení styku je proporcionální, jelikož v tomto případě orgány učinily všechny dostupné kroky pro zachování a prohlubování vazeb mezi dětmi a rodinou. České soudy mohou rovněž rozhodnout o omezení styku v podobně naléhavých případech, kdy je ohroženo zdraví dítěte, není zde zájem rodiče, nebo i dítěte, mezi nimi neexistuje žádné pouto a opřít svou argumentaci o zmíněné rozhodnutí ESLP.<sup>168</sup>

Rodiče mají také právo na navrácení dítěte zpět do jejich péče a právo požádat o zrušení PP.<sup>169</sup>

## 5.8. Trvání pěstounské péče

Na rozdíl od původní úpravy v z. č. 50/1973 Sb. o pěstounské péči, podle kterého byla považována za institut dlouhodobého řešení považuje NOZ PP za dočasné řešení. Tato dočasnost je vyjádřena v § 959, který stanoví, že o PP rozhoduje soud na dobu, po kterou trvá překážka na straně rodičů znemožňující péči o dítě. Komentář k NOZ správně poukazuje, že je potřeba toto hledisko zohlednit již při výběru pěstouna, který musí s přechodným charakterem počítat a nemůže usilovat o trvalé nahrazení péče rodičů prostřednictvím PP (z různých osobních důvodů).

Po odpadnutí překážek soud rozhodne o zrušení PP a návratu do biologické rodiny, učiní tak i na návrh rodičů na zrušení PP. Odpadnutí překážek vysvětluje komentář jako situaci, kdy

---

<sup>166</sup> Tamtéž § 910 odst. 2, 3

<sup>167</sup> Tamtéž § 966 odst. 2

<sup>168</sup> Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 2010 ve věci *Dolbamre v. Švédsko* č. 67/04

<sup>169</sup> § 969 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

zaniknou, nebo jsou natolik zmírněny, že navrácení dítěte je v jeho zájmu.<sup>170</sup> Zejména nesmí hrozit, že se bude situace v brzké době opakovat, což působí velmi negativně na psychiku dítěte. V případě, že rodiče podali návrh na zrušení, o návrhu po vyhodnocení okolností případu soud rozhodne opět rozsudkem, jelikož se jedná o rozhodnutí ve věci samé. V rozsudku musí také soud výrokem svěřit dítě zpět do péče rodičů.

V tomto okamžiku ve většině případů převáží navrácení dítěte do jeho původní rodiny, může se však vyskytnout i situace, kdy dítě se nachází v PP dlouho a vytvoří si silné vazby na rodinu pěstouna. K tomuto se vyjádřil ESLP, který uvedl, že je samozřejmě primárním cílem znovuoobnovení původní rodiny, nicméně kompetentní orgány musí vždy navzájem vyvažovat délku PP, zájem na obnovení rodiny a nejlepší zájem dítěte. ESLP v tomto konkrétním případě zdůraznil absolutně špatný přístup orgánů a také jejich povinnost udržovat a prohlubovat vazby s původní rodinou, kdy matka byla příliš omezována ve styku s dětmi, čímž jakékoliv rodinné vazby, nesprávným postupem a restrikcemi orgánů zanikly.<sup>171</sup> Soud se nicméně přiklonil k názoru, že v případě dlouhodobé péče, která má vliv na rodinné vazby může převážet zájem dítěte a jeho vývoje, aby bylo v náhradní péči ponecháno.<sup>172</sup> Soud může do PP zasahovat také tehdy, pokud dojde k podstatné změně poměrů nebo neshodám mezi pěstounem a rodiči ohledně podstatných záležitostí. Soud tak činí na návrh pěstouna, rodičů nebo dítěte, přičemž může jinak vymezit práva a povinnosti pěstouna, upravit práva rodičů, nebo PP úplně zrušit rozsudkem. V řízení jsou účastníky všechny tři zmíněné dotčené strany. PP dle § 970 NOZ zaniká nejpozději nabytím svéprávnosti dítěte, příp. jeho zletilostí, pokud se tento okamžik vzájemně nekryje nebo dítě svéprávnost nikdy nenabude.<sup>173</sup>

## 5.9. Nároky vyplývající z pěstounské péče

Vzhledem k tomu, že pěstounská péče je osobní péčí o dítě, hledí se v předpisech pracovního práva a práva sociálního zabezpečení na pěstouna jako na rodiče dítěte. Jako takovému ženě náleží mateřská dovolená<sup>174</sup>, pěstounovi či pěstounce také rodičovská dovolená, rovněž má nárok na úhradu zdravotního pojištění státem po zákonem stanovenou dobu a na započtení náhradní doby pojištění do 4 let věku dítěte do potřebné doby pojištění pro vznik nároku na důchod.

---

<sup>170</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1272

<sup>171</sup> K tomu také viz Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2010 sp. zn. II ÚS. 485/10

<sup>172</sup> §173, § 178, § 179 Rozsudek ESLP ze dne 12. 7. 2001 ve věci *K. a T. v. Finsko* č. 25702/94

<sup>173</sup> WESTPHÁLOVÁ, Lenka. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...* s. 1296

<sup>174</sup> § 197 zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce

## 5.10. Dávky pěstounské péče

Dávky jsou od roku 2013 podrobně upraveny v zákoně o sociálněprávní ochraně dětí.<sup>175</sup> Jelikož se jedná o téma na samostatnou diplomovou práci, pouze je zde zmíním, jelikož tvoří nedílnou součást PP odlišující tento institut od jiných. Počátečním okamžikem kdy náleží pěstounovi a dítěti dávky je okamžik kdy se rozhodnutí stává vykonatelným. Tímto rozhodnutím není pouze rozsudek o svěřeni dítěte do PP,<sup>176</sup> nýbrž také rozhodnutí o svěřeni dítěte do předpěstounské péče a vykonatelné rozhodnutí o předběžném opatření dle § 452 ZŘS<sup>177</sup> o svěřeni dítěte do PP na přechodnou dobu.<sup>178</sup>

Pěstounovi jsou k dispozici tyto dávky:

- odměna pěstouna
- příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- příspěvek při převzetí dítěte
- příspěvek na zakoupení osobního automobilu
- příspěvek při ukončení pěstounské péče

Některé z těchto dávek (odměna pěstouna a příspěvek na úhradu potřeb dítěte) jsou pěstounovi poskytovány opakovaně, zatímco v případě zbylých se jedná pouze o příspěvky jednorázové.

## 5.11. Pěstounská péče vykonávaná příbuzným, nebo osobou blízkou

Péče příbuzné osoby (nejčastěji prarodičů), nebo osoby blízké má obecně dle občanského zákoníku přednost<sup>179</sup> před péčí osoby cizí. Jak jsem již zmiňovala důvodem je zejména zachování rodinných vazeb a prostředí, které je dítěti známé, které nepůsobí takovou zátěž na jeho psychiku. V takových případech se uplatní péče jiné osoby<sup>180</sup> nebo poručenství.<sup>181</sup> Ve chvíli kdy existuje příbuzná osoba, která se může péče ujmout, je vyloučeno zprostředkované pěstounství. Tato osoba se péče fakticky ujme bez přechodného předvýběru ze strany OSPOD a nahlásí obecnímu úřadu

---

<sup>175</sup> § 47e až 47za zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>176</sup> § 958 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>177</sup> Upraveno rovněž hmotným právem v ustanovení § 924 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>178</sup> Také viz ustanovení § 4a zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>179</sup> Také je tato přednost příbuzné osoby upravena v § 15 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>180</sup> § 954 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

<sup>181</sup> Tamtéž § 931

obce s rozšířenou působností tento svůj krok.<sup>182</sup> Samozřejmě může dojít také k situaci, kdy příbuzná osoba bude pro osobní péči o dítě podobně nevhodná jako rodiče, v takovém případě jí soud dítě do péče svěřit nemůže, neboť by to odporovalo jeho zájmům.

## 5.12. Zprostředkování pěstounská péče

Zprostředkování PP spočívá zejména ve vyhledání vhodných dětí a fyzických osob<sup>183</sup> pro výkon PP. Tyto osoby potenciálních pěstounů nejsou vybírány náhodně, nýbrž na jejich vlastní žádost<sup>184</sup> podanou obecnímu úřadu obce s RP, přičemž samotné zprostředkování zajišťují krajské úřady.<sup>185</sup> Tyto osoby dále podléhají odborné přípravě, na základě které jsou vybrány pro pěstounství konkrétního dítěte a následně s ním seznámeny. Výběr osoby provádí pouze OSPOD, zatímco na vyhledávání osob pěstounů i dětí, odborné přípravě žadatelů o PP se mohou podílet i jiné pověřené FO a PO<sup>186</sup> (např. Sdružení pěstounských rodin, spolek Triolog a další),<sup>187</sup> přičemž se počítá s jejich těsnou spoluprací s orgány SPOD, nikoliv s vytvářením konkurenčního systému. Tento záměr vyplývá také z pověření, který příslušný krajský úřad vydává a také za něj nese odpovědnost.<sup>188</sup>

Obecní úřad obce s RP založí spisovou dokumentaci o dítěti na základě vyhodnocení rodinné situace a individuálního plánu ochrany a také spisovou dokumentaci žadatele, jejíž součástí je zejména žádost, doklad o státním občanství, nebo trvalém pobytu a opis z Rejstříku trestů, ve kterém jsou zaznamenána i již zahlazená odsouzení žadatele, zpráva o zdravotním stavu a poměrech, souhlas s možnou intervencí OSPOD, stanovisko úřadu k žádosti a další podklady uvedené v § 21 ZSPOD, které úřad v případě, že nejsou splněny podmínky pro zamítnutí (např. chce-li žadatel, aby mu bylo svěřeno konkrétní dítě, převážně se zdržuje v cizině), nebo zastavení řízení o zařazení do evidence žadatelů, postoupí příslušnému krajskému úřadu.<sup>189</sup> Ten žadatele znovu odborně posoudí dle § 27 ZSPOD a zařadí do evidence,<sup>190</sup> nebo jeho žádost zamítne. Jelikož může nastat situace, že trvalý pobyt dítěte a žadatele bude v evidenci různých krajských úřadů, při vyhledávání vhodných pěstounů se příslušný krajský úřad dítěte nejprve poohlídí ve vlastní evidenci, poté může vyhledávat také v evidenci jiného úřadu a pokud nalezne vhodného kandidáta pro konkrétní dítě, oznámí to žadateli i příslušnému krajskému úřadu písemně. Toto oznámení je

<sup>182</sup> § 10a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>183</sup> Výběr probíhá na základě odborného posuzování, přičemž výčet posuzovaných kritérií je stanoven v § 27 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>184</sup> Ta se předkládá na formuláři MPSV [cit. 25. srpna 2016]. Dostupné na <[http://www.mpsv.cz/files/clanky/14259/zadost\\_zarazeni\\_210113.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/14259/zadost_zarazeni_210113.pdf)>

<sup>185</sup> § 20 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>186</sup> Tamtéž, pověření vydává krajský úřad na zákl. §48 a násl.

<sup>187</sup> Tamtéž § 21 odst. 1

<sup>188</sup> HOVORKA, Daniel. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 263*

<sup>189</sup> Příslušný je krajský úřad, v jehož obvodu má dítě a žadatel trvalý pobyt

<sup>190</sup> K náležitostem evidence podrobněji viz § 22 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

poté podkladem pro seznámení žadatele s dítětem a podání návrhu na svěřeni do předpěstounské péče soudu.<sup>191</sup> Zprostředkování péče může být na žádost žadatele, nalezením vhodného dítěte, nebo rozhodnutím soudu o svěřeni do péče, přerušeno. Důvodem pro přerušeni je také zjištění nevhodnosti žadatele<sup>192</sup> nebo změny poměrů v přirozené rodině dítěte.<sup>193</sup>

Stejně tak může krajský úřad rozhodnout o vyřazení dítěte, nebo žadatele z evidence dle § 24c ZSPOD, bylo-li již soudem rozhodnuto ve věci samé, na žádost žadatele, pokud neplní povinnosti související se zprostředkováním pěstounské péče (přípravy na přijetí dítěte do rodiny), nebo pokud žadateli ani dítěti není možné ze závažných důvodů pěstounskou péči zprostředkovat. Co se týče působnosti MPSV, je na rozdíl od předchozí právní úpravy dnes omezena na podávání podnětů a případnou kontrolu přístupem do obou evidencí. Jedná se tedy spíše o formální kontrolu činnosti.

### 5.12.1. Nedostatky při zprostředkování pěstounské péče

Nejsem obecně zastáncem centralizovaného přístupu, ani v systému pěstounské péče ve VB se o takový systém nejedná, nicméně než se podaří, pěstounskou péči i v praxi převést na srovnatelnou úroveň s okolními státy, tak i v rámci jednotlivých krajů ČR, k centralizovanému přístupu bych se přiklonila. Dle mého názoru zákon v tuto chvíli není dostatečně podrobný ve dvou klíčových oblastech. Prvním zásadním nedostatkem jsou chybějící společné požadavky na odbornou přípravu pěstounů. Závěrečná zpráva analýzy náhradní rodinné péče vypracovaná Institutem projektového řízení a.s. z roku 2013 podrobně popsala poskytování odborné přípravy pěstounů v jednotlivých krajích<sup>194</sup> a je nutno říci, že ta se poměrně zásadně liší jednak v množství pověřených osob vykonávajících přípravu, jednak v průběhu přípravy (obecný charakter přípravy je dosti podobný), ale také v množství žadatelů o pěstounskou péči, což dle mého názoru s činností OSPOD stejně jako s činností pověřených osob úzce souvisí, zejména ve srovnání s VB, kde pověřené osoby a místní autority mají díky rozsáhlým informacím na svých webových stránkách (ale i prostřednictvím běžné inzerce) a kvalitní činnosti rozhodující podíl na velkém množství uchazečů o PP. Dle Manuálu k NRP je důvodem dosavadního neúspěchu „náboru“ pěstounů v ČR nedostatečná personální kapacita OSPOD a neodbornost pracovníků v některých oblastech. Jako nejprínosnější způsob náboru pak Manuál k NRP hodnotí předávání pozitivní zkušenosti mezi

---

<sup>191</sup> Tamtéž § 24, lhůta pro podání žádosti je 30 dnů s možností prodloužení o další 30 dnů.

<sup>192</sup> Tamtéž § 27 odst. 2

<sup>193</sup> Tamtéž § 24b

<sup>194</sup> Analýza náhradní rodinné péče vypracovaná Institutem projektového řízení a.s. z roku 2013 [cit. 25. srpna 2016] dostupné na <http://www.knihovnanrp.cz/cz/soubory/Anal%C3%BDza%20syst%C3%A9mu%20n%C3%A1hradn%C3%AD%20rodinn%C3%A9%20p%C3%A9%C4%8De-28.pdf>

pěstouny a žadateli, což je myslím velmi vhodná a úsporná varianta, která by měla být propagována.<sup>195</sup> Dostatek žadatelů o dlouhodobou PP, je naprosto klíčový proto, aby po ukončení PP na přechodnou dobu nedocházelo k umístění dítěte do ústavní výchovy, což se přičí nové koncepci NRP.

Druhou oblastí je pak kontrola zmíněných pověřených osob, které hrají v celém systému podstatnou roli (jsou mnohdy jedinými organizacemi, které se na odborné přípravě pěstounů podílejí a nezajišťují pouze tuto přípravu, nýbrž je jim zákonem svěřeno velké pole působnosti např. ve vyhledávání ohrožených dětí, vhodných pěstounů, poradenské činnosti, apod.<sup>196</sup>), proto by také měl být kladen důraz na důsledný průběh jejich činnosti. Kontrolu provádí krajské pobočky Úřadu práce, avšak ty nemají takovou kapacitu, aby tyto pověřené osoby systematicky vedly a jelikož krajské úřady pověření vydat nemusí, měla by se v takovém případě kontrola vztahovat také na příslušné orgány SPOD. Proto by ji dle mého názoru měl vykonávat ústřední úřad, případně nezávislý subjekt, který by praxi sjednotil tak, aby docházelo k předvídatelným řešením a pokyny MPSV by se tak staly právně vynutitelnými. Zákonné zakotvení dohledu, který by mohl přispět také k úpravě činnosti OSPOD z hlediska včasnosti a vhodnosti výběru opatření bych, namísto stále přítomného vnímání činnosti orgánu, jako toho, který pouze zasahuje, ráda viděla např. v rámci zákona o podpoře rodin a dětí, který však stále neexistuje a předložení věcného záměru vlády bylo prodlouženo z června 2015 do konce ledna 2016.<sup>197</sup>

### 5.13. Předpěstounská péče

Předpěstounská péče je fakultativním institutem upraveným v § 963 NOZ, přičemž v rozhodnutí o ní soud stanoví také její délku. Ta již v porovnání s úpravou v ZOR není fixně stanovena, soud ji stanoví vzhledem k okolnostem konkrétního případu. Jak jsem již zmínila, smyslem je zejména ověřit vhodnost pěstouna a dítě pro vytvoření základního porozumění a sblížení. Dohled nad průběhem a případnou změnou okolností odůvodňující zrušení péče vykonává obecní úřad obce s RP nejméně každé tři měsíce v prvních 6 měsících, následně alespoň jednou za 6 měsíců. Co se týče práv a povinností osoby, která žádá o předpěstounskou péči, ty se neliší od práv a povinností pěstouna.<sup>198</sup> Do předpěstounské péče může soud dítě svěřit buď se souhlasem rodičů, nebo v případech kdy není zapotřebí i bez něj. Takovým případem bude například přesun dítěte z ústavní výchovy, jelikož se jedná o kvalitativní krok k ochraně

---

<sup>195</sup> NOŽÍŘOVÁ, Jana. Systém vyhledávání a vedení evidence zájemců o náhradní rodinnou péči. In Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. MPSV 2015, s. 87

<sup>196</sup> § 48 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>197</sup> Usnesení Vlády ČR ke zprávě o plnění úkolů s termínem do 31. ledna 2016 [cit. 20. srpna 2016] dostupné na <<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA7QAK711>>

<sup>198</sup> Tamtéž § 966 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

individuálních práv a možností rozvoje dítěte. Souhlas rodičů naopak bude zapotřebí, jestliže je dítě odebráno z jejich péče, případně dochází k přesunu od jiných osob. Je tomu tak proto, že se nejedná o natolik naléhavou situaci, aby došlo k odebrání dítěte předběžným opatřením, a tedy je nutné, aby rodiče byli předem informováni o změně prostředí dítěte a vyjádřili k němu své stanovisko neohledně na jejich vlastní důvody, pro které nemohou o dítě osobně pečovat.

V oblasti rozhodování o předpěstounské péči soud rozhoduje rozsudkem.<sup>199</sup> Nabytím právní moci rozhodnutí o svěřeni do předpěstounské péče vzniká pěstounovi nárok na podporu.<sup>200</sup> I v rámci předpěstounské péče obecní úřad obce s RP ověřuje, zda nedošlo ke změně okolností do té míry, aby bylo dítě navraceno do přirozené rodiny, případně předáno příbuzným, nebo osobě blízké.<sup>201</sup>

#### 5.14. Pěstounská péče na přechodnou dobu

Tento institut se řídí právní úpravou zakotvenou v ZSPOD, přičemž se na ni nahlíží nikoliv jako na alternativu PP, nýbrž jako na alternativu ústavní výchovy a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.<sup>202</sup> V terminologii orgánů sociálně právní ochrany dětí a sociálních pracovníků je také nazývána „profesionální PP“, a to proto, že se řídí jinými pravidly. Krajské úřady vedou speciální evidenci<sup>203</sup> pouze pro pěstouny na přechodnou dobu, kteří uzavírají s tímto úřadem dohodu o výkonu PP do 30 dnů od zařazení do evidence, tedy ještě předtím než je vůbec zahájeno řízení, případně než je rozhodnuto o svěřeni dítěte do PP, proto úprava konkrétních práv a povinností vzhledem k individuálnímu plánu ochrany dítěte nebude možná.<sup>204</sup> O tom stejně jako v rámci běžné „dlouhodobé“ PP rozhoduje soud na návrh OSPOD. Vzhledem k náročnosti tohoto institutu pro pěstouny, kteří musí počítat s krátkodobým pobytem dítěte v naléhavé situaci, který se složitý pro jejich vzájemnou adaptaci, osoby v evidenci pěstounů na přechodnou dobu mají nárok na dávky PP i v době, kdy o dítě nepečují. Důvodem je i fakt, že pěstounů na přechodnou dobu je stále méně, než by bylo potřeba.

O svěřeni dítěte do PP na přechodnou dobu rozhoduje soud vždy speciálním předběžným opatřením (dále jen „PřO“) dle § 452 ZŘS.<sup>205</sup> Dle § 454 ZŘS je možné nařídit PřO pouze na návrh, a to na návrh OSPOD, nikdo jiný není oprávněn jej podat. V návrhu musí být kromě identifikačních údajů účastníků obsaženo také vylíčení a osvědčení<sup>206</sup> rozhodujících skutečností

<sup>199</sup> § 471 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

<sup>200</sup> § 47p odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>201</sup> Tamtéž § 19 odst. 3

<sup>202</sup> Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 401/2012 Sb.

<sup>203</sup> § 27a zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

<sup>204</sup> HOVORKA, Daniel. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. s. 588

<sup>205</sup> Rozdíl mezi tímto a běžným předběžným opatřením je podrobněji vysvětlen v Komentáři k ZŘS s. 918 - 921

<sup>206</sup> Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009 sp. zn. ÚS III. ÚS 163/09



odůvodňujících nařízení PŘO a označení osoby, které má být dítě předáno do péče. V případě, že návrh některou z těchto náležitostí neobsahuje, zákon soudu umožňuje je bez dalšího odmítnout. To je podle mého názoru chyba, jelikož v případě nutnosti urgentního řešení situací by nemělo docházet k přehnanému formalismu i přesto, že návrh podává specializovaný orgán. Stejně tak se k tomu vyjadřuje i Komentář k ZŘS, který dokonce nabádá soud k aktivitě v podobě telefonického hovoru, či osobní schůzky s pracovnící OSPOD a tedy k tomu, aby učinil vše možné pro neformální odstranění vady návrhu,<sup>207</sup> což je podpořeno také vyloučením postupu dle § 43 odst. 1 OSŘ.

Důvody pro nařízení PŘO jsou:

- nedostatek řádné péče
- ohrožení na životě dítěte
- ohrožení vývoje dítěte
- narušení vývoje dítěte
- ohrožení důležitého zájmu dítěte
- narušení důležitého zájmu dítěte

Komentář k ZSPOD k tomuto uvádí, že „nedostatek informací nelze vykládat v neprospěch rodičů a vyvozovat z něj stav ohrožení dítěte.“<sup>208</sup> Jedinou rozhodující skutečností pro podání návrhu nemohou být špatné majetkové poměry, jestliže neexistuje další důvody, jelikož tento nedostatek lze řešit za pomoci státní podpory v přirozené rodině. Stejně tak nespolupráce s OSPOD ze strany rodičů není sama o sobě důvodem k podání návrhu.<sup>209</sup> Vzhledem k nutnosti rychlého řešení soud návrh nesplňující náležitosti návrhu odmítne, v opačném případě o něm rozhodne o nařízení PŘO bezodkladně, nejpozději do 24 hodin.<sup>210</sup> PŘO trvá tři měsíce od vydání,<sup>211</sup> případně do doby než bude vykonatelné pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé (o další péči), nebo nabude vykonatelné rozhodnutí o zrušení PŘO,<sup>212</sup> soud datum trvání v usnesení stanoví.<sup>213</sup> Účastníkům se doručuje až po výkonu, nebo spolu s ním.<sup>214</sup> Rodiče, OSPOD, nebo opatrovník mohou zažádat o zrušení PŘO, o kterém soud rozhodne do 7 dnů, stejně jako o odvolání, o kterém

---

<sup>207</sup> JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Karel Havlíček, ed., 2015 s. 930

<sup>208</sup> HOVORKA, Daniel. In MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní... s. 207*

<sup>209</sup> Tamtéž

<sup>210</sup> § 456 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

<sup>211</sup> Tamtéž § 457

<sup>212</sup> § 459 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

<sup>213</sup> JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář... s. 924*

<sup>214</sup> § 458 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

může dle § 464 rozhodnout tzv. autoremedurou. Tento postup je velmi vhodný, jelikož lhůta je opět poměrně krátká a soud 1. stupně může být podrobně obeznámen s okolnostmi případu a se změnou situace. PP na přechodnou dobu trvá do doby, než odpadnou důvody pro její ustanovení nejdéle však jeden rok. Soud nejméně každé tři měsíce zkoumá za součinnosti OSPOD, zda důvody stále trvají. Po odpadnutí důvodů, či uplynutím jednoho roku je dítě navraceno do přirozené rodiny, nebo je rozhodnuto o jiné formě NRP v případě, že návrat do rodiny není možný.<sup>215</sup>

### **5.15. Rozhodování o pěstounské péči**

V této oblasti zaznamenala právní úprava velkou změnu, jelikož došlo k přesunu rozhodovací pravomoci z OSPOD (obecního úřadu obce s rozšířenou působností) na soud. K rozhodování o PŘO dle § 452 ZŘS jsem se již dostala v předchozí podkapitole o PP na přechodnou dobu. Řízení o svěřeni dítěte do PP je řízením péče soudu o nezletilé dle § 466p ZŘS. Místně příslušným je obecný soud nezletilého dle § 4 odst. 2 ZŘS. Jelikož jde o typické nesporné řízení, je možno zahájit jej i bez návrhu. Dítěti je pro řízení jmenován opatrovník, zpravidla OSPOD. Soud rozhoduje ve věci samé rozsudkem, v jehož odůvodnění je zákonem speciálně stanovena poučovací povinnost soudu o výkonu rozhodnutí a způsobech jeho provedení.<sup>216</sup>

---

<sup>215</sup> JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář...* s 1268

<sup>216</sup> § 472 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních

## 6. Úprava pěstounské péče ve Velké Británii

Jelikož je pěstounská péče („foster care“) ve Velké Británii ústřední formou NRP, je jí věnována patřičná pozornost a právní úprava se třísťí do mnoha zákonných a podzákonných předpisů,<sup>217</sup> které se stejně jako právní úprava v ČR opírají o mezinárodní smlouvy a lidskoprávní dokumenty, zejména Úmluvu o právech dítěte a EÚLP. Vzhledem k formě jakým jsou zákony psány (kdy odkazují na mnohá jiná ustanovení), rozsahu právní úpravy a množství předpisů a judikatury je velice těžké se v problematice zorientovat. Studentům právnických fakult jsou pouze základům v oblasti rodinného práva věnovány tři semestry.<sup>218</sup> Základním předpisem, kterým se řídí péče o ohrožené děti obecně a úpravu tzv. fostering services je Children Act z roku 1989, který byl od té doby mnohokrát novelizován naposledy v roce 2013. Dalším zákonem je Care Standards Act z roku 2000, který stanoví minimální standardy, včetně dohledu nad poskytováním PP napříč zemí. Pro děti které již naplnily podmínky pro opuštění PP, avšak v současné době na ně Children Act dopadá, byl přijat zákon Children care leaving Act z roku 2000. Dalším poněkud matoucím zákonem, alespoň co se názvu týče je Children Act z roku 2004. Nejde o novelizaci výše zmíněného předpisu, nýbrž o zákon upravující povinnost tzv. local authorities (dále jen LA“), které můžeme postavit na roveň našim orgánům SPOD, zapříčinit se o podporu vzdělávání dítěte v péči a zakotvuje také některé orgány pro sledování PP, jako je dětský komisař, ředitel a vedoucí pracovníci služeb pro děti v péči, apod. Zákonem, který přímo doplňuje Children Act 1989 ve věci dohledu nad výkonem pěstounské péče je Children and young persons Act 2008. Dále jsou to předpisy o službách PP,<sup>219</sup> plánování svěřeni do péče<sup>220</sup> a dále jsou to vládní pokyny pro postup LA pro výběr vhodných pěstounů úpravu péče (na základě níže zmíněných rozhodnutí soudu).<sup>221</sup>

---

<sup>217</sup> Všechny níže zmíněné zákony a předpisy jsou dostupné na stránkách <http://www.legislation.gov.uk/>, pokyny a průvodci poté přímo na stránkách vlády [www.gov.uk](http://www.gov.uk)

<sup>218</sup> Z vlastní zkušenosti na pobytu v rámci Erasmu na Northumbria University in Newcastle Upon Tyne

<sup>219</sup> Fostering services regulations 2011

<sup>220</sup> Care Planning, Placement and Case Review (England) Regulations 2010

The Care Planning and Fostering (Miscellaneous Amendments) (England) Regulations 2015

The Care Planning, Placement and Case Review and Fostering Services (Miscellaneous Amendments) Regulations 2013

<sup>221</sup> Fostering Services: National Minimum Standards (2011)

Children Act 1989 Guidance and Regulations Volume 4: Fostering Services (2011)

Assessment and Approval of Foster Carers: Amendments to the Children Act 1989 Guidance and Regulations Volume 4: Fostering Services (July 2013)

Children Act 1989 Guidance and Regulation Volume 2: Care Planning, Placement and Case Review (2015)

Children Act 1989 Guidance and Regulations Volume 3: Planning Transition to Adulthood for Care Leavers (2010)

Court Orders and Pre-Proceedings for Local Authorities (April 2014)

The National Minimum Fostering Allowance and Fostering Payment Systems: Good Practice Guidance (2006)

Working Together to Safeguard Children: A Guide to Inter-agency Working to Safeguard and Promote the Welfare of Children (March 2015) a spousta dalších.

Children Act 1989 se člení do 12 tématických částí, přičemž hned v prvním paragrafu je upraveno primární hledisko pro jakýkoliv postup ve věcech ochrany dětí – blaho dítěte. Následuje úprava RO, a jejich nositele. V tom se úprava zásadně liší od české, jelikož zákon zvláště upravuje nositele RO a rozlišuje ji na rodičovskou odpovědnost manželů, nesezdaného páru, kdy RO primárně náleží matce, zatímco otci, stejně jako partnerovi, případně i partnerovi stejného pohlaví může být přiznána.<sup>222</sup> Z toho také stejně jako v právní úpravě ČR vyplývají práva, povinnosti a omezení v případě odebrání dítěte z péče přirozené rodiny. Zákon také v § 3 vysvětluje co je obsahem RO a jsou jím veškerá práva a povinnosti, zodpovědnost a autorita, kterou rodič ve vztahu ke svému dítěti, nebo k dítěti jehož rodičem byl uznán soudem, má.<sup>223</sup> Osoba (ne tedy pouze rodič), která byla zbavena RO, je nadále povinna hradit výživné dítěti. Naproti tomu nebyla-li jedné z výše uvedených osob RO přiznána, ale tato osoba o dítě pečuje, má povinnost zajistit mu za všech situací blahobyt.

Stejně jako v české právní úpravě je dítěti v řízení jmenován opatrovník, ten je obdobou českého opatrovníka a poručníka zároveň. Nebývá ustanoven pouze pro konkrétní úkon, nýbrž až do chvíle, než bude rozhodnuto o dlouhodobé péči o dítě. Důvodem pro ustanovení opatrovníka je zejména situace, kdy neexistuje rodič, který by měl rodičovskou odpovědnost, nebo osoba, která vykonávala rodičovskou odpovědnost za rodiče, zemřela. Tento opatrovník je tedy až do rozhodnutí ve věci samé nositelem rodičovské odpovědnosti dítěte.<sup>224</sup> Mezi formy náhradní rodinné péče se ve Velké Británii řadí pouze PP a osvojení.

## **6.1. Formy pěstounské péče ve VB:**

PP ve VB se člení v porovnání se systémem v ČR na mnoho různých forem, které pomáhají LA při výběru vhodných pěstounů podle profilů dětí a jejich potřeb.

### **6.1.1. Emergency Foster Care (Akutní péče)**

Je určena pro krátkodobá (několikadenní) řešení urgentních situací, zejména na základě emergency care order, které je obdobou našeho speciálního předběžného opatření, využívá se zejména v případech domácího násilí, nalezení dítěte bez možnosti rychlé identifikace rodiče, apod. Pěstouni, kteří mají zájem o tuto formu péče, jsou průběžně připravováni na možnost umístění dítěte, přičemž za každé dítě mají nárok na odměnu.

---

<sup>222</sup> § 2 - 5 Children Act 1989

<sup>223</sup> § 3 Children Act 1989

<sup>224</sup> Tamtéž § 5

### **6.1.2. Short-term Foster Care (Krátkodobá péče)**

Tato forma PP je určena nezletilým dětem, u kterých nedošlo k rozhodnutí o formě péče, avšak je potřeba jim zajistit vhodné prostředí. Krátkodobá péče trvá zpravidla několik týdnů nebo měsíců, během ní se na základě spolupráce pěstounů s LA zjišťují potřeby dítěte pro trvalejší řešení.

### **6.1.3. Long-term or Permanent Fostering**

Jedná se o obdobu klasické PP v České republice s výjimkou, že se u ní nepočítá s dočasností, nýbrž naopak s dlouhodobostí, zpravidla do dosažení zletilosti dítěte. Vzhledem k mnoha možným formám PP je pravděpodobné, že tato forma se bude využívat zejména tehdy, pokud není možná nebo vhodná vidina návratu dítěte do původní rodiny. Bývá také často zvolena u dětí starších dětí, které nesouhlasí se svým osvojením a dětí, které se pravidelně stýkají se svými příbuznými, přesto, že se nacházejí v PP.

### **6.1.4. Remand Fostering (Pěstounská péče pro mladistvé delikventy)**

Remand Fostering je speciální forma PP, která je uplatňována pouze v Anglii a Walesu, je určena pro problémové jedince, často nezletilé, kteří se dopustili provinění, kterým je tento typ pěstounské péče uložen soudním rozhodnutím jako alternativa k umístění do nápravného zařízení. Výkon PP zajišťují speciálně školení pěstouni.

### **6.1.5. Family and Friends or Kinship Fostering (Péče příbuzné osoby, nebo osoby blízké)**

Jedná se o formu PP, v rámci které je za pěstouna dítěti stanoven rodinný příslušník nebo osoba dítěti blízká, stejně jako v ČR.

### **6.1.6. Specialist/Therapeutic Fostering (Specializovaná péče)**

Je určena pro děti a mladistvé se specifickými potřebami a poruchami chování. Výkon této formy PP je zajišťován stejně jako v případě Remand Fostering speciálně školenými pěstouny.

### **6.1.7. Respite Care or Short-breaks (Pěstounská péče pro děti s postižením)**

Tato péče je určena zejména pro děti vyžadující zvláštní způsob péče zejména vzhledem k jejich mentální či tělesné disfunkci, jejichž stav vyžaduje nadstandardně namáhavou péči ze strany rodičů a pečujících osob. Péče se využívá pravidelně na pár dní, pro odlehčení rodičům nebo

pečující osobám. Funkce tohoto druhu PP je podobná možnostem odpočinku pečující osoby ze strany OSPOD, nicméně liší se v tom, že zde ji mohou využít primárně rodiče, nikoliv až pěstouni, což může dlouhodobě pomoci při zvládnutí takto složité péče spojené se závažným postižením dítěte. Současně může být pobyt přínosný i pro sítě samotné, které je jedním z mála způsobů, kde se může samostatně socializovat mimo rodinu.<sup>225</sup>

### 6.1.8. Srovnání s ČR

Manuál NRP k umístění dětí se specifickými potřebami uvádí, že pracovníci krajského úřadu by měli být kreativní v hledání vhodných pěstounů těmto dětem. Jako problematické vidí zaškolení dítěte dle jeho postižení, psychické poruchy, příslušnosti k etnické menšině apod., jelikož tato specifika odrazují pěstouny a také OSPOD při jejich práci.<sup>226</sup> Dle mého názoru však můžeme vidět, že tento systém „specializace PP“ může fungovat a je dokonce žádoucí. Pěstouni by měli být maximálně připraveni na přijetí konkrétního dítěte, dokonce by bylo možné evidenci pěstounů dále dělit dle toho, jaké dítě jsou ochotni přijmout, jelikož s daným specifickým obvykle přicházejí také kvalifikovanější požadavky na řádnou péči. Opět je nutné zdůraznit, že pěstoun by neměl být skrytým osvojitelem a k péči by měl přistupovat jako k dočasné, proto nejsem schopna se ztotožnit s myšlenkou, že by se pěstouni pro děti se specifickými potřebami, po absolvování odborné přípravy a kvalitní asistence OSPOD, nenašli.

## 6.2. Proces umístění a výkon pěstounské péče

Za výkon PP odpovídá LA v místě trvalého pobytu přirozené rodiny dítěte nehledě na to, kde je dítě umístěno do PP zprostředkované LA nebo nezávislým zprostředkovatelem péče. Dle Children Act 1989 od okamžiku vydání tzv. care order<sup>227</sup> je dítě označováno termínem „looked after“, čímž se má na mysli, že LA vzniká přinejmenším sdílená RO s biologickými rodiči a s tím spojená práva a povinnosti.<sup>228</sup>

Před zahájením řízení o umístění dítěte do vhodného prostředí pro jeho výchovu a péči mají LA povinnost postupovat v souladu s pokyny<sup>229</sup>, aby v případě že je to možné zajistily vhodné prostředí v přirozené rodině dítěte v souladu s čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a

<sup>225</sup> [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné na <<https://www.gov.uk/foster-carers/types-of-foster-care>>

<sup>226</sup> ROMANČÁKOVÁ, Kateřina. Systém vyhledávání a vedení evidence dětí. In Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. MPSV 2015, s. 77

<sup>227</sup> Rozhodnutí o nařízení náhradní péče

<sup>228</sup> § 22 Children Act 1989

<sup>229</sup> Department For Education. *Court orders and pre-proceedings, For local authorities*. 2014 [cit. 20. 6. 2016] dostupné na <[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/306282/Statutory\\_guidance\\_on\\_court\\_orders\\_and\\_pre-proceedings.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/306282/Statutory_guidance_on_court_orders_and_pre-proceedings.pdf)>

základních svobod. V případě, že vzniknou pochybnosti o takovémto postupu a dozví se o tom LA (na základě oznámení, o kterém musí rozhodnout během jednoho dne, jak bude postupovat), má na základě § 17 Children Act 1989, jednat a zahájit proces.<sup>230</sup> Postup LA pro zjišťování potřeb dítěte a vhodného prostředí je dále upraven v pokynech Working Together to Safeguard Children: A Guide to Inter-agency Working to Safeguard and Promote the Welfare of Children (March 2015). Do procesu nejsou zapojeny jen LA, nýbrž spousta organizací, policejní orgány, školská zařízení stanovená v §11 Children Act 2004.

Podrobné pokyny pro umístění dítěte do pěstounské péče jsou pak v návaznosti na Children Act 1989 upraveny v The Children Act 1989 guidance and regulations Volume 2: care planning, placement and case review.<sup>231</sup> Na základě těchto pokynů jsou LA povinny vytvořit každému dítěti podrobný plán, včetně návrhu dlouhodobého řešení a toto řešení včetně časového rozvrhu připravit.<sup>232</sup> V případě, že není možné zajistit vhodné prostředí pro výchovu a blahobyt dítěte v jeho dosavadní rodině (a stává se dítětem „looked after“), může LA na základě § 22c Children Act 1989 přistoupit k jeho umístění do PP, přičemž by měla zajistit, aby pěstoun žil v blízkosti biologické rodiny, aby nedošlo k narušení jeho vzdělávání. LA by se také měla pokusit umístit sourozence (v případě že jsou oba „looked after“) do péče jednoho pěstouna. Tato kritéria však není vždy možné naplnit, proto je nutné s ohledem na stanovené priority v plánu péče hodnotit, nakolik umístění do péče konkrétního pěstouna naplní potřeby dítěte v souvislosti s tím, čím si v minulosti prošlo a jaký je jeho aktuální stav.<sup>233</sup>

Stejně jako česká právní úprava i britská upřednostňuje umístění dítěte do péče příbuzné osoby, nebo osoby blízké. Důležitý rozdíl je však v tom, že tyto osoby mohou převzít péči o dítě až okamžiku, kdy jsou uznány LA za vhodné pěstouny. Nepřeváží tedy automaticky benefity prostředí dítěti blízkého.<sup>234</sup> LA musí při umístění do PP splňovat veškeré požadavky stanovené v zákoně, zejména zabezpečit aby zvolená varianta byla tou nejvhodnější možnou.<sup>235</sup> Požadavky by s výjimkou urgentních případů měly být naplněny před svěřením dítěte do péče. Jedná se zejména o schválení osoby pěstouna, který odpovídá potřebám konkrétního dítěte a který uzavřel dohodu o PP a jeho souhlas se svěřením dítěte.<sup>236</sup> LA dále ještě před svěřením dítěte pěstounovi vypracuje

---

<sup>230</sup> § 31 odst. 2 Children Act 1989

<sup>231</sup> Department For Education. *The Children Act 1989 guidance and regulations*. Volume 2: care planning, placement and case review. June 2015 [cit. 20. 6. 2016] dostupné na <[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/441643/Children\\_Act\\_Guidance\\_2015.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/441643/Children_Act_Guidance_2015.pdf)>

<sup>232</sup> Tamtéž s. 19

<sup>233</sup> Tamtéž s. 48 - 51

<sup>234</sup> Tamtéž s. 52

<sup>235</sup> § 22 Children Act 1989

<sup>236</sup> Department For Education. *The Children Act 1989 guidance and regulations*. Volume 2: care planning, placement and case review. June 2015. s. 67 [cit. 20. 6. 2016] dostupné na

„placement plan“, neboli plán umístění, ve kterém vyjasní jednotlivá práva a povinnosti ve vztahu dítě-pestoun, ale také vůči LA (dohled, podávání zpráv<sup>237</sup>), aby naplňovaly potřeby dítěte stanovené v plánu péče. Pěstoun se v plánu umístění dozví informace o dítěti, jeho rodině, náboženství, jazyce, kterým hovoří, zdraví, vzdělání, chování, o emocionálních potřebách a okolnostech vedoucí k umístění do pěstounské péče, což mu velmi usnadňuje přizpůsobit své chování dítěti a zabránit případným neshodám.<sup>238</sup>

Nad činností státních i nestátních, stejně jako v ČR, pověřených subjektů, které zprostředkovávají pěstounskou péči, vyhledávají vhodné pěstouny, děti a poskytují jim sociálně-právní ochranu, vykonávají dohled dvě nezávislé instituce, které působí v rámci tzv. National preventive mechanism, založeného v Británii v roce 2009.<sup>239</sup> Těmito nezávislými institucemi jsou tzv. Children's commissioner a OFSTED. Children's commissioner je v podstatě alternativou českého ombudsmana s tím, že se zaměřuje pouze na děti, a to jak prostřednictvím kontroly zprostředkování PP, tak i poradenstvím, ochranou práv dětí a pomocí poskytované přímo dětem. Jedná se tedy o konkrétní kontrolu a pomoc na základě žádosti konkrétního dítěte, nebo v případech o nichž se komisař dozví.<sup>240</sup>

OFSTED (Office for Standards in Education, Children's Services and Skills) je naproti tomu něco jako naše Školní inspekce, která však zajišťuje také inspekci zprostředkování PP a následně průběh samotné péče. Propojení školní inspekce s inspekci NRP vnímám jako velmi vhodný krok, zejména pro zabezpečení odpovídajícího vzdělání a přípravy na trh práce dětem, u kterých sice bylo v první řadě potřeba zajistit péči, avšak na tu je potřeba navázat naplňováním dalších potřeb. OFSTED má tedy kontrolu nad oběma těmito složkami, jejichž zabezpečení může následně komunikovat zákonodárcům podle aktuálních potřeb. Obě zmíněné instituce úzce spolupracují s britskou vládou a své nezávislé zprávy předkládá přímo vládě jako podkladový dokument pro další činnost. Vzhledem k velké kapacitě OFSTED se jedná o velmi efektivní pomoc celému systému PP.<sup>241</sup>

---

<[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/441643/Children\\_Act\\_Guidance\\_2015.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/441643/Children_Act_Guidance_2015.pdf)>

<sup>237</sup> Tamtéž s. 106-112

<sup>238</sup> Tamtéž s. 89

<sup>239</sup> <http://www.nationalpreventivemechanism.org.uk/>

<sup>240</sup> Více informací o činnosti komisaře je k dispozici zde <http://www.childrenscommissioner.gov.uk/>

<sup>241</sup> Více informací je k dispozici zde <https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted/about#our-responsibilities>



### 6.2.1. Změna pěstounů

Česká právní úprava je v porovnání s britskou opatrnější při rozhodování umístění do PP, čemuž odpovídá také koncepce úpravy, kdy jediným krátkodobým řešením je pěstounská péče na přechodnou dobu. Manuál NRP výslovně zmiňuje, že v nejlepším zájmu dítěte je stabilní výchovné prostředí, proto je potřeba předcházet změnám pěstouna.<sup>242</sup> Tato teze je bezesporu správná, ale dle mého je potřeba přihlížet také k tomu, aby např. v případě, kdy vhodní pěstouni pro dlouhodobou péči pro dítě nejsou k nalezení, nedocházelo k automatickému využití ústavní péče. Britská úprava samozřejmě také apeluje na stabilitu prostředí i podpůrnými prostředky, jako je lokace pěstouna v okolí blízkém dítěti, v blízkosti školy, apod., nicméně vždy upřednostňuje hledisko NRP před těmito zájmy, které je následně potřeba zabezpečit, je-li to možné. Tento systém bych s drobnými změnami a větší mírou preciznosti upřednostnila, přestože zažívá od roku 2012 také mírný otřes. Ten je způsoben zejména častými změnami pěstounů,<sup>243</sup> jejich nedostatečným finančním ohodnocením a špatnou vzájemnou kooperací pěstounů s LA.<sup>244</sup>

Je opravdu těžké říci, který z obou přístupů zajišťuje nejlepší zájem dítěte, ideální by byla kombinace obou, proto by se ČR mohla ze všech těchto nedostatků poučit a vzhledem ke své rozloze a velké národnostní homogenitě vytvořit systém, ze kterého by vycházeli konkurenceschopní a neznevýhodnění jedinci.

### 6.3. Rozhodování soudu o vhodném opatření

Soud napomáhá v řešení situací umístování dětí do náhradní péče zejména prostřednictvím takzvaných „care orders“.<sup>245</sup> Těmi jsou:

- Emergency protection order (dále jen „EPO“)
- Child assessment order
- Interim care order a
- Care order

---

<sup>242</sup> STRUPEK, David. Práva dětí v náhradní rodinné péči. In Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. MPSV 2015, s. 34

<sup>243</sup> Příklad časté změny v článku dostupném na: <http://www.bbc.com/news/magazine-18904980>

<sup>244</sup> Podrobněji k nedostatkům v: HARBER, Alice., OAKLEY Matthew. *Fostering aspirations: Reforming the foster care system in England and Wales*. Policy Exchange, London 2012, 67s.

<sup>245</sup> Všechny jsou upraveny v V. části Children Act 1989

### 6.3.1. EPO

V případě EPO se jedná o povinnosti LA stanovených v případě, že zjistí, že dítě již utrpělo, nebo je pravděpodobné, že utrpí těžkou újmu. V takovém případě je potřeba okamžitě zajistit ochranu dítěti, proto LA požádá soud o vydání EPO. V případě, že jej soud vydá, získává LA pravomoc odejmout (nejčastěji prostřednictvím policejních orgánů) dítě z péče rodičů až na 8 dní (s možností prodloužení na 16). V EPO soud určí, zda je po tuto dobu možné povolit kontakt dítěte s biologickou rodinou, dále stanoví v případě potřeby, jak má být o dítě postaráno po zdravotní stránce. Do EPO může soud zahrnout také opatření pro vykázaní nebezpečné osoby z domu. V takovém případě, když dojde k odstranění nebezpečí a další osoba, nebo rodič bude schopna zajistit odpovídající péči, nemusí LA dospět k rozhodnutí o odebrání dítěte. V případě, že je takové dítě svěřeno do pěstounské péče, rodiče jej odtud nemohou odvést.<sup>246</sup>

Mimo rámec EPO, ovšem také v naléhavých případech může na základě § 46 Children Act 1989 za stejných okolností odebrat dítě bez přítomnosti soudního rozhodnutí dítě také policejní orgán, který jej následně umístí do vhodného prostředí maximálně na 72 hodin.

V obou případech, tedy v případě EPO i policejní ochrany je LA dále povinna okamžitě zajistit dítěti odpovídající péči a řešení jeho situace prostřednictvím podrobného zkoumání případu.<sup>247</sup>

### 6.3.2. Child Assessment Order

Toto rozhodnutí se použije v případech, kdy nejde o naléhavé řešení situace, ale přesto existuje podezření, že může dojít k újmě dítěte, nebo podezření na nedostatek péče rodičů, avšak nepoužije se jako následek EPO. Délka trvání tohoto opatření je 7 dní a používá se v situacích, kdy je potřeba ověřit psychický, nebo zdravotní stav dítěte. Dítě může být na tuto dobu ve výjimečných případech odebráno z péče rodičů.<sup>248</sup>

### 6.3.3. Interim Care Order

Jedná se o opatření, které ve většině případů navazuje právě na EPO. Důvodem je, že v rámci EPO je potřeba zajistit momentální bezpečí pro dítě, zatímco Interim care order LA získává čas pro zjištění bližších podobností případu a potřeb dítěte. LA zároveň na základě tohoto opatření rozhoduje o umístění dítěte. Opatření trvá nejdéle 8 týdnů, posléze může být rozhodnuto

---

<sup>246</sup> § 44 a násl. Children Act 1989

<sup>247</sup> Tamtéž § 47

<sup>248</sup> Tamtéž § 43

o dalším opatření na dobu 4 týdnů, avšak pouze v nezbytných případech, jelikož se těmito opatřeními oddaluje rozhodnutí o dlouhodobějším řešení. I v tomto případě může být dítě vyšetřeno po psychické a zdravotní stránce v případě potřeby. Jelikož se jedná o dlouhodobější opatření, zákon počítá styku rodičů s dítětem, v případě umístění do PP.<sup>249</sup>

#### 6.3.4. Care Order

Je soudním rozhodnutím, které má ochránit dítě před hrozící újmou, nedbalostí a stanoví, že LA se musí o dítě postarat a zajistit mu místo pro život. Vydává jej soud na základě žádosti na svěřeni dítěte do péče LA, potažmo později vybrané vhodné osoby. Na základě žádosti musí LA, nebo soud vypracovat plán o průběhu péče o dítě do budoucna.<sup>250</sup> Soud musí po přijetí žádosti vytvořit bezodkladně rozpis toho, jak se bude v následujících 26 týdnech postupovat, aby ve věci rozhodl.<sup>251</sup> O Care order nemůže být rozhodnuto v případě dítěte, které má 17 let (16 let a uzavřelo manželství). Na základě tohoto rozhodnutí vzniká LA sdílená rodičovská odpovědnost spolu s rodiči dítěte. Soud v rozhodnutí upraví pravidla pro styk dítěte s rodiči a jinými osobami. Po dobu trvání opatření zůstává dítě v péči LA. Care order může v případě, že nedojde ke změně okolností trvat až do nabytí zletilosti dítěte. Pěstouni by měli zachovávat styk rodiče s dítětem s výjimkou případů, kdy to soud v rozhodnutí vyloučí.

---

<sup>249</sup> § 38 Children Act 1989

<sup>250</sup> Tamtéž § 31A

<sup>251</sup> Tamtéž § 32

## 7. Závěr

Přestože nelze v rámci rozsahu této práce zahrnout podrobnou charakteristiku právní úpravy pěstounské péče ve Velké Británii, i z výše uvedené rámcové analýzy vyplývá, že pojetí ve srovnání s českou právní úpravou je značně odlišné. Oba systémy jsou založené na principu blaha dítěte jako ústředního bodu veškeré práce orgánů SPOD a soukromých subjektů pěstounskou péči zajišťujících. Stejně tak jsou oba systémy postaveny na mezinárodních lidskoprávních dokumentech. Zatímco v případě pěstounské péče v České republice, která zaznamenala v posledních letech velkou kvalitativní změnu zejména upřesněním pojmů, postupu orgánů SPOD a zavedení pěstounské péče na přechodnou dobu, se stále ještě celá tato forma NRP nachází v „plenkách“, zejména co se týče jejího využití v praxi. Velká Británie je v porovnání s ní již opravdovým znalcem.<sup>252</sup> Tento fakt se odráží také v podrobnosti jednotlivých předpisů, vládních pokynů a doporučení, které se snaží zajistit jednotný přístup, pro přehlednost, možnost kontroly soukromých zprostředkovatelů péče a zejména zjednodušení práce místním orgánům, které za kvalitu celého procesu nesou odpovědnost. Věřím, že se mi v práci povedlo komplexně představit systém náhradní rodinné péče v ČR s podrobnějším zaměřením na pěstounskou péči a upozornit zejména na ustanovení, které považuji za klíčové. Své argumenty jsem podložila literaturou a zejména judikaturou, která je v této oblasti velmi rozsáhlá v porovnání s praktickým nezájmem o toto téma ve veřejné diskusi.

Potvrdily se mi mé domněnky o potřebě centralizace dohledu, případně vytvoření inspekčního orgánu pro dohled nad umístováním dětí do NRP jako ve VB, potřeba zkvalitnění činnosti OSPOD a pověřených osob při poskytování sociálně-právní ochrany a při vyhledávání vhodných osob pro výkon NRP. Jsem zvědavá, jak se se všemi výzvami, v práci popsanými, vypořádá plánovaný zákon o podpoře rodin a dětí, jehož příprava se neustále odkládá, případně další plánované novely. Předpokládám, že se, na základě velkého množství vypracovaných analýz a hodnocení systémů, které jsem měla možnost prostudovat, zaměří zejména na preventivní činnost, což vítám, avšak mohl by se také zaměřit na samotný proces umístování a podrobnější popis kompetencí jednotlivých orgánů, který by pomohl stále dosti složitý a rozštěpený systém objasnit. Tuto problematiku budu i nadále sledovat.

Co se týče odpovědi na mou výzkumnou otázku, zda a jak pomohly nedávné změny právní úpravy sociálně-právní ochrany a náhradní rodinné péče při zajištění péče o ohrožené děti a naplnění primárního účelu celého systému, tedy zajištění opravdového zájmu a blaha dítěte musím

---

<sup>252</sup> Statistiky MPSV o náhradní rodinné péči za rok 2015 a Parlamentu Velké Británie ohledně dětí v péči za rok 2015 jsou přílohami 1 a 2 k této práci.

po vypracování této práce odpovědět ano, pomohly, nicméně stále ne dostatečně. Z úpravy a stále poněkud zkosnatělé praxe, i přes zakotvení pojmů zájmu a blaha dítěte stále vyplývá jakási touha situaci dítěte hlavně vyřešit, podle mého z ní, ani podzákonných předpisů nevyplývá úsilí vyřešit ji ve světle toho, co je pro dítě opravdu dobré, což vyplývá také ze stále stejného počtu dětí umístovaných do ústavní výchovy.<sup>253</sup>

Na závěr mě napadá snad jen pozastavení se nad oběma pojmy kdy tam, kde česká právní úprava (v souladu s mezinárodním právem) používá pojem zájem dítěte a ohrožené dítě britská používá pojem „welfare“ neboli blahobyt a „looked after“ neboli dítě opatrované a tyto pojmy jsou přece v důsledku dost rozdílné, nemyslíte? Mám dojem, že bychom se mohli britskou úpravou nadále, zejména co se týče pohotovosti a flexibility řešení v přísně stanovených lhůtách, nechat inspirovat a upravit činnost orgánů sociálně právní ochrany tak, aby vhodných pěstounů v evidencích přibývalo a ústavní péče byla jednou pro vždy upozaděna.

---

<sup>253</sup> Statistika MŠMT za rok 2015/16 [cit. 11. 6. 2016] dostupné na <<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>> uvádí celkový počet dětí umístěných v ústavní péči. Je jich 6482, v pěstounské péči a pěstounské péči na přechodnou dobu bylo k 31. 12. 2015 umístěno 10 923 dětí, což vypovídá o nárůstu oblíbenosti pěstounské péče, nicméně počet dětí v ústavní péči se od roku 2011/2012 snížil pouze o 668 dětí, což je stále málo a zvyšující se poměr pěstounů může vyplývat spíše z častějšího rozhodování soudu o umístění dítěte mimo přirozenou rodinu.

## Seznam použitých zdrojů

### Literatura

- HARBER, Alice, OAKLEY Matthew. *Fostering aspirations: Reforming the foster care system in England and Wales*. Policy Exchange, London 2012, 67 s.
- HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha Leges, 2011. 456 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 - 975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1392 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 150 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Karel Havlíček, ed., 2015. 1080 s.
- KORNEL, Martin. *Nejlepší zájem dítěte – disertační práce*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2012. 168 s.
- KORNEL, Martin. *Princip nejlepších zájmů dítěte*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011. 65 s.
- MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 912 s.
- MATĚJČEK, Z a kol. *Náhradní rodinná péče*. 3. vydání. Praha: Portál, 1999. 183 s.
- RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurz občanského práva – Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s.

### Příspěvky ve sborníku

- NOŽÍŘOVÁ, Jana. Systém vyhledávání a vedení evidence zájemců o náhradní rodinnou péči. In Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. MPSV 2015. 348 s.
- STRUPEK, David. Práva dětí v náhradní rodinné péči. In Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. MPSV 2015. 348 s.
- ROMANČÁKOVÁ, Kateřina. Systém vyhledávání a vedení evidence dětí. In Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. MPSV 2015. 348 s.

### Mezinárodní smlouvy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, v platnosti od 4. 11. 1950, ve znění pozdějších Protokolů

Listina základních práv EU vyhlášena Evropským Parlamentem, Radou a Komisí v Nice v roce 2000

Úmluva o právech dítěte je dokument OSN, ke kterému Česká republika přistoupila 1. ledna 1993 (je vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.)

Deklarace práv dítěte z roku 1959

### **Právní předpisy**

Císařské nařízení č. 276/1914 ř. z., obecný zákoník občanský

Zákon č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., Zákona o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 305/2005 Z.z., o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele (Slovenská republika)

Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění do 31. 12. 2013

Zákona č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný zákoník občanský, ve znění z roku 1917

### **Právní předpisy Spojeného Království Velké Británie a Severního Irsku**

Assessment and Approval of Foster Carers: Amendments to the Children Act 1989 Guidance and Regulations Volume 4: Fostering Services (July 2013)

Court Orders and Pre-Proceedings for Local Authorities (April 2014)

Fostering services regulations (2011)

Fostering Services: National Minimum Standards (2011)

Children Act 1989

Children Act 1989 Guidance and Regulation Volume 2: Care Planning, Placement and Case Review (2015)

Children Act 1989 Guidance and Regulations Volume 3: Planning Transition to Adulthood for Care Leavers (2010)

Children Act 1989 Guidance and Regulations Volume 4: Fostering Services (2011)

The Care Planning and Fostering (Miscellaneous Amendments) (England) Regulations (2015)

The Care Planning, Placement and Case Review (England) Regulations (2010)

The Care Planning, Placement and Case Review and Fostering Services (Miscellaneous Amendments) Regulations (2013)

The National Minimum Fostering Allowance and Fostering Payment Systems: Good Practice Guidance (2006)

Working Together to Safeguard Children: A Guide to Inter-agency Working to Safeguard and Promote the Welfare of Children (March 2015)

### **Judikatura Ústavního soudu a Nejvyššího Soudu**

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1995 sp. zn. ÚS Pl. ÚS 20/94

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2001 sp. zn. IV. ÚS 695/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/2003

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009 sp. zn. ÚS III. ÚS 163/09

Nález Ústavního Soudu ze dne 2. 4. 2009 sp. zn. II ÚS 1945/08

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010 sp. zn. IV. ÚS 2244/09

Nález Ústavního Soudu ze dne 26. 8. 2010 sp. zn. III. ÚS 3007/2009;

Nález Ústavního Soudu ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. I. ÚS 2661/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. ÚS 2546/2010

Nález Ústavního Soudu ze dne 13. 3. 2012 sp. zn. II. ÚS 3765/2011

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2012 sp. zn. II. ÚS 3765/11

Nález Ústavního Soudu ze dne 19. 2. 2014 sp. zn. I ÚS 3304/13

Nález Ústavního Soudu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I ÚS 2482/13

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014 sp. Zn I. ÚS 1554/14

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. NS 30 Cdo 3430/201

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012 sp. zn. NS 30 Cdo 3430/2011 (R102/2012)

Usnesení Nejvyššího Soudu 22. 5. 2013, sp. zn. NS 30 Cdo 1376/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. NS 21 Cdo 2394/2012; ESD (C-523/07)

### **Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva**

Rozsudek ESLP ze dne 6. 7. 2010 ve věci *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku* stížnost č. 41615/07



Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008 ve věci *Husák proti ČR* stížnost č. 19970/04

Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2000 ve věci *Elsholz proti Německu* stížnost č. 25735/94

Rozsudek ESLP ze dne 31. 8. 2011 ve věci *Havelka proti České republice* stížnost č. 23499/06

Rozsudek ESLP ze dne 18. 12. 2008 ve věci *Saviny v. Ukrajina* č. 39948/06

Rozsudek ESLP ze dne 26. 2. 2002 ve věci *Kutzner v. Německo* č. 46544/99

Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2000 ve věci *Scozzari a Giunta v. Itálie* č. 39221/98

Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 2010 ve věci *Dolhamre v. Švédsko* č. 67/04

### **Důvodové zprávy**

Důvodová zpráva k zákonu č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k novele OSŘ zákon č. 295/2008 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí zákona č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

### **Internetové zdroje**

Department For Education. *Court orders and pre-proceedings, For local authorities*. 2014 [cit. 20. 6. 2016] dostupné na

<[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/306282/Statutory\\_guidance\\_on\\_court\\_orders\\_and\\_pre-proceedings.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/306282/Statutory_guidance_on_court_orders_and_pre-proceedings.pdf)>

Department For Education. *The Children Act 1989 guidance and regulations*. Volume 2: care planning, placement and case review. June 2015. s. 67 [cit. 20. 6. 2016] dostupné na

<[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/441643/Children\\_Act\\_Guidance\\_2015.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/441643/Children_Act_Guidance_2015.pdf)>

Komentář č. 14 Výboru pro práva dětí OSN z 29. 5. 2013 [cit. 15. 6. 2016]. Dostupné na <[http://tbinternet.ohchr.org/\\_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14\\_&Lang=en](http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14_&Lang=en)>

Statistická ročenka MŠMT za rok 2015/16 [cit. 11. 6. 2016] dostupné na

<<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>>

Směrnice MPSV č.j. 2013/26780-21 ze 19. září 2013 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené OSPOD a o stanovení rozsahu evidence a spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče [cit. 11. 6. 2016] dostupné na <<https://www.kr->

[stredocesky.cz/documents/20688/140729/Sm%C4%9Brnice+k+veden%C3%AD%20spisov%C3%A9%20dokumentace.pdf/4c83ed08-ee2a-4b7e-bbf6-045e6173d68f](http://stredocesky.cz/documents/20688/140729/Sm%C4%9Brnice+k+veden%C3%AD%20spisov%C3%A9%20dokumentace.pdf/4c83ed08-ee2a-4b7e-bbf6-045e6173d68f)

Usnesení Vlády ČR ke zprávě o plnění úkolů s termínem do 31. ledna 2016 [cit. 20. srpna 2016]  
dostupné na <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA7QAK711>

<http://www.nationalpreventivemechanism.org.uk/>

<http://www.childrenscommissioner.gov.uk/>

<https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted/about#our-responsibilities>

## **Shrnutí**

**Problematika umíst'ování nezletilých do náhradní rodinné péče.**

**Pěstounská péče – komparace české a britské právní úpravy**

Práce pojednává o současném systému náhradní rodinné péče ve světle nejdůležitějších pojmů jako je zájem dítěte, ohrožené dítě, rodičovská odpovědnost, sociálně-právní ochrana a dalších, které v systému náhradní péče mají své místo, podložené mezinárodními smlouvami, lidskoprávními dokumenty a evropským konsensem.

Hlavním cílem práce je však představení jednotlivých forem náhradní rodinné péče, tedy osvojení, poručenství, opatrovnictví a pěstounské péče, z hlediska jejich posledního vývoje a vzájemného srovnání a postavení v systému. Nejrozsáhlejší část práce je věnována pěstounské péči v českém právním řádu a jejímu srovnáním s britskou právní úpravou.

## **Abstract**

**The issue of placement of children in substitute family care.**

**Foster care-comparison of Czech and British legislation**

This paper discusses the current system of substitute family care in the light of the most important concepts as it is the interest of the child, endangered child, parental responsibility, socio-legal protection and others, that in the substitute family care system have their place, supported by international treaties, human rights documents, and the European consensus.

The main objective of the work is, however, the performance of individual forms of substitute family care which means adoption, guardianship, curatorship and foster care, in terms of their latest developments and mutual comparison and position in the system. The most extensive part of the work is devoted to the foster care in the Czech legal order and its comparison with British legislation.

## **Klíčová slova**

Náhradní rodinná péče, osvojení, poručenství, opatrovnictví, pěstounská péče, zájem dítěte, blaho dítěte, rodičovská odpovědnost, dítě, nezletilý, sociálně-právní ochrana dětí, pěstounská péče na přechodnou dobu, svěřeni dítěte do péče jiné osoby, orgán sociálně-právní ochrany dětí, předběžné opatření

## **Key words**

Substitute family care, adoption, guardianship, curatorship, foster care, child's interest, the welfare of the child, parental responsibility, a child, a minor, the socio-legal protection of children, foster care, temporary custody of the child to another person, the authority of socio-legal protection of children, interim measures

## Příloha č. 1<sup>254</sup>

### V. Náhradní péče

#### A. Pěstounská péče, osobní péče poručníka, péče jiné osoby

	Číslo řádku	Počet dětí k 31. 12.	z toho se zdravotním postižením	Zánik pěstounské péče, poručení nebo svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče ve sledovaném roce						
				z toho dítě odešlo				nabytí plné svéprávnosti dítěte	jiným způsobem	celkem
				k rodičům	do jiné formy náhradní rodinné péče	do osvojení	do ústavního zařízení nebo do ZDVOP			
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Pěstounská péče	89a	10 380	324	135	129	5	91	676	282	1 328
Pěstounská péče na přechodnou dobu	89b	543	12	49	156	93	9	1	11	319
Poručení s osobní péčí poručníka	89c	3 076	215	20	20	1	32	223	68	367
Svěření dítěte do péče jiné osoby	89d	4 152	61	177	348	15	30	244	116	937

#### B. Počet osob vykonávajících náhradní rodinnou péči

	Číslo řádku	Počet osob, které mají svěřeno alespoň jedno dítě do náhradní rodinné péče			Vztah k dítěti		
		ve sledovaném roce přibylo	ve sledovaném roce ubylo	celkem k 31. 12. sledovaného roku	prarodiče	jiný příbuzný	cizí
a	b	1	2	3	4	5	6
Pěstounská péče	90	1 991	1 203	10 467	6 026	1 633	2 805
Pěstounská péče na přechodnou dobu	90a	377	85	654	0	12	642
Poručení s osobní péčí poručníka	90b	443	348	3 305	1 129	486	1 690
Péče jiné osoby	90c	1 240	943	4 457	3 677	467	313

<sup>254</sup> Statistika Ministerstva práce a sociálních věcí za rok 2015 dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

## Příloha č. 2<sup>255</sup>

### Children looked after at 31 March by placement, England 2011-2015

	numbers					percentages				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
<b>All children looked after at 31 March</b>	<b>65,510</b>	<b>67,070</b>	<b>68,060</b>	<b>68,800</b>	<b>69,540</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>
<b>Foster placements</b>	<b>48,150</b>	<b>50,020</b>	<b>50,570</b>	<b>50,910</b>	<b>52,050</b>	<b>74</b>	<b>75</b>	<b>74</b>	<b>74</b>	<b>75</b>
Foster placement inside Council boundary										
With relative or friend	5,360	5,290	5,130	5,190	5,610	8	8	8	8	8
With other foster carer	25,390	26,640	26,720	26,790	27,160	39	40	39	39	39
Foster placement outside Council boundary										
With relative or friend	2,110	2,140	2,110	2,130	2,300	3	3	3	3	3
With other foster carer	15,280	15,960	16,610	16,760	16,980	23	24	24	24	24
<b>Placed for adoption</b>	<b>2,720</b>	<b>2,900</b>	<b>3,610</b>	<b>3,910</b>	<b>3,320</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>6</b>	<b>5</b>
Placed for adoption with consent with current foster carer	70	80	80	70	60	-	-	-		
Placed for adoption	190	270	360	430	290	-	-	1	1	-
Placed for adoption with consent not with current foster carer	240	270	270	290	320	-	-	-		
Placed for adoption with placement order not with current foster carer	2,220	2,280	2,900	3,120	2,650	3	3	4	5	4

<sup>255</sup> Brief Paper No. 04470: Children in care in England: Statistics, z 5. října 2015 dostupné na:  
[www.parliament.uk/commons-library](http://www.parliament.uk/commons-library) | [intranet.parliament.uk/commons-library](http://intranet.parliament.uk/commons-library)